

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

**«Διαμεθοδικές Κοινωνικές Παρεμβάσεις σε
Καταστάσεις Κρίσης»**

Α6. ΠΕΡΙΓΡΑΜΜΑΤΑ ΜΑΘΗΜΑΤΩΝ

ΗΡΑΚΛΕΙΟ 2023

Περιεχόμενα

Α' ΕΞΑΜΗΝΟ

A01: Μεθοδολογία Κοινωνικής Έρευνας (Ποσοτική- Ποιοτική Ανάλυση)	3
A02: Θεωρητικές προσεγγίσεις της κρίσης. Οικογενειακή πολιτική στην αντιμετώπιση καταστάσεων κρίσης	8
A03: Ηθικά ζητήματα, διαφορετικότητα και πολιτισμική επάρκεια	11
A04: Μοντέλα διεπιστημονικής συνεργασίας και παρέμβασης σε καταστάσεις κρίσης.....	15

Β' ΕΞΑΜΗΝΟ

Α' ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗ: ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΣΕ ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ ΚΡΙΣΗΣ

B-A01: Μοντέλα παρέμβασης σε καταστάσεις κρίσης (κλινικές παρεμβάσεις).....	20
B-A02: Κακοποίηση - Παρεμβάσεις Κοινωνικής Εργασίας	23
B-A03: Κοινωνική Εργασία στην πρόληψη και αντιμετώπιση προβλημάτων υγείας και ψυχικής υγείας.....	26
B-A04: Κριτική και Ριζοσπαστική Κοινωνική Εργασία: Πρόληψη και αντιμετώπιση καταστάσεων κρίσης	30

Β' ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗ: ΔΙΑΜΕΘΟΔΙΚΕΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ ΣΕ ΜΕΤΑΚΙΝΟΥΜΕΝΟΥΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥΣ

B-B01: Μεταναστευτικό - Προσφυγικό φαινόμενο στην Ελλάδα. Πολιτικές ένταξης - Εκπαιδευτική πολιτική	35
B-B02: Ασυνόδευτοι ανήλικες πρόσφυγες και μετανάστες	38
B-B03: Ψυχολογία των μετακινούμενων πληθυσμών	41
B-B04: Καλές πρακτικές διαχείρισης κρίσεων και έκτακτων καταστάσεων	45
Μεταπτυχιακή Διπλωματική Εργασία.....	49

A' ΕΞΑΜΗΝΟ

ΣΧΟΛΗ	ΣΕΥ		
ΤΜΗΜΑ	ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ		
ΕΠΙΠΕΔΟ ΣΠΟΥΔΩΝ	Μεταπτυχιακό «Διαμεθοδικές Κοινωνικές Παρεμβάσεις σε Καταστάσεις Κρίσης»		
ΚΩΔΙΚΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	A01	ΕΞΑΜΗΝΟ ΣΠΟΥΔΩΝ	A'
ΤΙΤΛΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ (ΠΟΣΟΤΙΚΗ ΚΑΙ ΠΟΙΟΤΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ)		
ΑΥΤΟΤΕΛΕΙΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ	ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΕΣ ΩΡΕΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ	ΠΙΣΤΩΤΙΚΕΣ ΜΟΝΑΔΕΣ	
	Θεωρία	3	7,5
ΤΥΠΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	Υποχρεωτικό Κορμού		
ΠΡΟΑΠΑΙΤΟΥΜΕΝΑ ΜΑΘΗΜΑΤΑ:	Οχι		
ΓΛΩΣΣΑ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ και ΕΞΕΤΑΣΕΩΝ:	Ελληνική		
ΤΟ ΜΑΘΗΜΑ ΠΡΟΣΦΕΡΕΤΑΙ ΣΕ ΦΟΙΤΗΤΕΣ ERASMUS	Οχι		
ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΣΕΛΙΔΑ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ (URL)	https://eclass.hmu.gr/courses/SW424/		

ΜΑΘΗΣΙΑΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ
<p>Στόχος του μαθήματος είναι η κατανόηση των βασικών αρχών σχεδιασμού και ανάλυσης ποσοτικών και ποιοτικών δεδομένων έρευνας.</p> <p>Οι φοιτητές /φοιτήτριες αναμένεται:</p> <p>Γνώσεις</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να διατυπώνουν με σαφήνεια ένα ερευνητικό πρόβλημα και να συγκεκριμενοποιούν τον ερευνητικό σκοπό και τα ερωτήματα (ή υποθέσεις) μιας πρότασης. • Να διακρίνουν την ποσοτική και την ποιοτική μεθοδολογία έρευνας • Να περιγράφουν τα βασικά στάδια του ερευνητικού σχεδιασμού σε μια ποσοτική και σε μια ποιοτική έρευνα και να μπορούν να προβούν στη διαμόρφωση ενός ερευνητικού σχεδίου υιοθετώντας την μια ή την άλλη προσέγγιση. • Να αναγνωρίζουν και να συζητούν σημαντικά ζητήματα που άπτονται της ερευνητικής ηθικής και δεοντολογίας • Να είναι εξοικειωμένοι με τις μεθόδους παραγωγής ποιοτικών δεδομένων έρευνας • Να είναι εξοικειωμένοι και να μπορούν να εφαρμόσουν μεθόδους ανάλυσης των κοινωνικών δεδομένων. • Να είναι εξοικειωμένοι με τις βασικές αρχές δημιουργίας και ανάλυσης ερωτηματολογίων κοινωνικής έρευνας με τη χρήση βασικών διαδικασιών στατιστικής • Να διαθέτουν γνώσεις για τη θεωρία και εφαρμογή περιγραφικής και επαγωγικής στατιστικής σε Κοινωνικές Επιστήμες • Να κατανοούν τον τρόπο με τον οποίο οι κοινωνικές επιστήμες χρησιμοποιούν τη στατιστική ως εργαλείο εφαρμοσμένης έρευνας. <p>Δεξιότητες</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να αποκτήσουν δεξιότητες σχεδιασμού και υλοποίηση ερευνητικών σχεδίων. • Να αποκτήσουν δεξιότητες εφαρμογής μεθόδων και εργαλείων συλλογής και ανάλυσης κοινωνικών δεδομένων.

- Να αποκτήσουν βασικές δεξιότητες σχεδιασμού ερωτηματολογίων
- Να κάνουν περιγραφική στατιστική σε ένα σύνολο δεδομένων επιλέγοντας κατάλληλα στατιστικά εργαλεία καθώς επίσης και να ερμηνεύουν την πληροφορία που παρέχουν τα αριθμητικά μέτρα.
- Να συνοψίζουν σχέσεις ανάμεσα σε δύο ερωτήσεις-μεταβλητές χρησιμοποιώντας γραφήματα, πίνακες και αριθμητικά στατιστικά μέτρα, συμπεριλαμβανομένων των διαγραμμάτων διασποράς, θηκογραμμάτων, πινάκων συνάφειας, και των συντελεστών συσχέτισης.
- Να εκτιμούν πληθυσμιακές μέσες τιμές ή ποσοστά και τις διαφορές αυτών σημειακά και με διαστήματα εμπιστοσύνης
- Να χρησιμοποιούν εξειδικευμένο λογισμικό Υπολογιστή να καταχωρούν τα δεδομένα τους και να υλοποιούν τις μεθόδους που διδάχθηκαν.

Ικανότητες

- Να αποκτήσουν ικανότητες εφαρμογής των αρχών και των σταδίων της θεματικής και της αφηγηματικής ανάλυσης ποιοτικών δεδομένων.
- Να αποκτήσουν ικανότητες αξιοποίησης των εργαλείων της εμπειρικά θεμελιωμένης θεωρίας (θεωρητική δειγματοληψία, κωδικοποίηση, θεωρητικός κορεσμός, διαρκής σύγκριση) για την ανάλυση ποιοτικών δεδομένων.
- Να αναπτύσσουν ικανότητα κριτικής ανάλυσης και σκέψης για τη χρήση της στατιστικής σε κοινωνικές έρευνες καθώς και για τους περιορισμούς της.
- Να λαμβάνουν αποφάσεις σε προβλήματα επαγωγικής στατιστικής και να εξάγουν κατάλληλο συμπέρασμα. Να ερμηνεύουν την πληροφορία που δίνει η τιμή p. Να διακρίνουν τη διαφορά της στατιστικής από την πρακτική σημαντικότητα.

Γενικές Ικανότητες

- Επίδειξη κοινωνικής, επαγγελματικής και ηθικής υπευθυνότητας
- Λήψη αποφάσεων
- Προαγωγή της ελεύθερης, δημιουργικής και απαγωγικής και επαγωγικής σκέψης
- Αυτόνομη Εργασία
- Αναζήτηση, ανάλυση και σύνθεση δεδομένων και πληροφοριών, με τη χρήση και των απαραίτητων τεχνολογιών
- Παραγωγή νέων ερευνητικών ιδεών

ΠΕΡΙΧΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

A. ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ

Στο μάθημα θα συζητηθούν ζητήματα όπως: τι είναι επιστημονική έρευνα, πώς διαπλέκεται η έρευνα με την κοινωνική θεωρία και την υφιστάμενη γνώση, ποιες είναι οι βασικές ερευνητικές προσεγγίσεις και σε ποιες οντολογικές και επιστημολογικές παραδοχές εδράζονται, ποιες είναι οι μεθοδολογικές συνεπαγωγές της επιλογής κάποιας από τις ερευνητικές προσεγγίσεις. Θα δοθεί, επίσης, ιδιαίτερη έμφαση στον τρόπο διατύπωσης ερευνητικού σκοπού, ερωτημάτων και υποθέσεων, στα διαφορετικά είδη κοινωνικών ερευνών, στον σχεδιασμό των ερευνητικών διαδικασιών και στα βασικά στάδια διεξαγωγής τους, στη συλλογή και ανάλυση δεδομένων (ποσοτική και ποιοτική). Τέλος, στο μάθημα θα αναδειχθούν ζητήματα που αφορούν στη δεοντολογία της ερευνητικής πράξης.

B. ΕΝΟΤΗΤΕΣ

1^η Συνάντηση

(α) Γνωριμία

(β) Εισαγωγή στην προβληματική και στις θεματικές του μαθήματος

(γ) Εισαγωγή στη λογική της εμπειρικής κοινωνικής έρευνας

2^η Συνάντηση

(α) Επιστημολογικά και οντολογικά ζητήματα: ποσοτική και ποιοτική ερευνητική προσέγγιση

(β) Τρόποι σύνδεσης της θεωρίας και της έρευνας

(γ) Τα χαρακτηριστικά της ποιοτικής έρευνας

3^η Συνάντηση

(α) Στάδια του ερευνητικού σχεδιασμού στην ποιοτική έρευνα

(β) Βιβλιογραφική επισκόπηση

(γ) Διατύπωση ερευνητικού σκοπού και ερευνητικών ερωτημάτων

<p>4^η Συνάντηση (α) Μέθοδοι παραγωγής ποιοτικών δεδομένων (η συνέντευξη, η ομάδα εστίασης, τα τεκμήρια, η παρατήρηση) (β) Ζητήματα δεοντολογίας</p> <p>5^η Συνάντηση (α) Γενικές αρχές και διλήμματα της ποιοτικής ανάλυσης ερευνητικών δεδομένων (β) Η αφηγηματική ανάλυση</p> <p>6^η Συνάντηση Η θεματική ανάλυση ποιοτικών δεδομένων και η αρχή της κωδικοποίησης</p> <p>7^η Συνάντηση Η εμπειρικά θεμελιωμένη θεωρία</p> <p>8^η Συνάντηση Εισαγωγή σε Ποσοτικές Έρευνες - Ερωτηματολόγια (α) Είδη μεταβλητών (β) Γραφικές Παραστάσεις και Πίνακες συχνοτήτων για διάφορα είδη μεταβλητών</p> <p>9^η Συνάντηση (α) Μέτρα κεντρικής τάσης και (β) Μέτρα μεταβλητότητας</p> <p>10^η Συνάντηση (α) Κανονική κατανομή (β) Εκτίμηση παραμέτρων με Διαστήματα Εμπιστοσύνης</p> <p>11^η Συνάντηση Ερευνητικά Ερωτήματα I (α) έλεγχοι T (β) Ανάλυση Διακύμανσης (ANOVA)</p> <p>12^η Συνάντηση Ερευνητικά Ερωτήματα II (α) Συντελεστές Συσχέτισης του Pearson και του Spearman (β) Γραμμική Παλινδρόμηση</p> <p>13^η Συνάντηση Ερευνητικά Ερωτήματα III (α) Διαδικασίες που αφορούν ποιοτικά χαρακτηριστικά και ποσοστά. Διαστήματα Εμπιστοσύνης (β) Χ2 έλεγχοι συνάφειας</p> <p>Από την 8^η έως και τη 13^η συνάντηση θα γίνονται ασκήσεις με τη χρήση υπολογιστή και κατάλληλου προγράμματος επεξεργασίας στατιστικών δεδομένων</p>
--

ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ και ΜΑΘΗΣΙΑΚΕΣ ΜΕΘΟΔΟΙ - ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

ΤΡΟΠΟΣ ΠΑΡΑΔΟΣΗΣ	Πρόσωπο με πρόσωπο	
ΧΡΗΣΗ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΩΝ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΣ ΚΑΙ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΩΝ	<ul style="list-style-type: none"> • Χρήση βιντεοπρωτόκολλα και προβολή διαφανειών • Προβολή βίντεο • Υποστήριξη μαθησιακής διαδικασίας μέσω της ηλεκτρονικής πλατφόρμας e-class • Εξάσκηση σε υπολογιστή 	
ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ	Δραστηριότητα	Φόρτος Εργασίας Εξαμήνου
	Διαλέξεις	39

	Εργασία	79
	Αυτόνομη μελέτη	70
	Σύνολο φόρτου	188
ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΦΟΙΤΗΤΩΝ	<p>Ο τελικός βαθμός των φοιτητών/φοιτητριών προκύπτει:</p> <p>Α. Από την αξιολόγηση της συμμετοχής (τυπικής και ουσιαστικής) των φοιτητών/φοιτητριών στις εβδομαδιαίες συναντήσεις. Η παρουσία των φοιτητών/φοιτητριών στις εβδομαδιαίες ενότητες του μαθήματος κρίνεται απαραίτητη και είναι υποχρεωτική.</p> <p>Β. Ως προς το σκέλος του μαθήματος που αφορά στην ποιοτική έρευνα, οι φοιτητές και οι φοιτήτριες θα αξιολογηθούν με τελική γραπτή εξέταση σε θέματα πολλαπλής επιλογής και σύντομης ανάπτυξης (50% του τελικού βαθμού).</p> <p>Γ. Ως προς το σκέλος του μαθήματος που αφορά στην ποσοτική έρευνα, οι φοιτητές και οι φοιτήτριες θα εξεταστούν στην χρήση του προγράμματος στατιστικής επεξεργασίας για την ανάλυση ενός συνόλου δεδομένων, την εξαγωγή συμπερασμάτων και θα δοθούν επιπλέον ερωτήσεις κατανόησης του θεωρητικού υποβάθρου (50% του τελικού βαθμού).</p>	

ΣΥΝΙΣΤΩΜΕΝΗ-ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ελληνόγλωσση βιβλιογραφία

Adler, E.S. & Clark, R. (2018). Κοινωνική έρευνα. Μια ξενάγηση στις μεθόδους και τις τεχνικές (επιμ. Γ. Τσίρμπας, μτφρ. Α. Χράπαλος). Αθήνα: Τζιόλας.

Babbie, E. (2011). Εισαγωγή στην κοινωνική έρευνα (επιμ. Κ. Ζαφειρόπουλος, μτφρ. Γ. Βογιατζής). Αθήνα: Κριτική.

Bryman, A. (2017). Μέθοδοι κοινωνικής έρευνας έρευνα (επιμ. Α. Αϊδίνης, μτφρ. Π. Σακελλαρίου). Αθήνα: Gutenberg.

Creswell, J. (2016). Η Έρευνα στην Εκπαίδευση. Σχεδιασμός, Διεξαγωγή και Αξιολόγηση Ποσοτικής και Ποιοτικής Έρευνας. (Χ. Τσομπιπατζούδης, επιστ. επιμ., Ν. Κουβαράκου, μτφρ.). Αθήνα: Ίων (Β' ελληνική έκδοση).

Dacey C.P. & Reidy J. (2020). Στατιστική χωρίς Μαθηματικά. Αθήνα: Κριτική

Howitt, D. & Cramer, D. (2010). Στατιστική με το SPSS 16, με Εφαρμογές στην Ψυχολογία και τις Κοινωνικές Επιστήμες (4η έκδ). Αθήνα: Κλειδάριθμος.

Mason, J. (2011). Η διεξαγωγή της ποιοτικής έρευνας (Ν. Κυριαζή, Επιμ., & Ε. Δημητριάδου, Μεταφρ.) Αθήνα: Πεδίο.

Robson, C. (2010). Η έρευνα του πραγματικού κόσμου (επιμ. Κ.Μιχαλοπούλου, μτφρ. Β.Νταλάκου & Κ. Βασιλικού). Αθήνα: Gutenberg.

Willig, C. (2015). Ποιοτικές μέθοδοι έρευνας στην Ψυχολογία (Εισαγωγή Ε. Τσέλιου επιστ. επιμ., Ε. Αυγήτα, μτφ). Αθήνα: Gutenberg.

◇◇◇

Γναρδέλλης, Χ. (2019). Εφαρμοσμένη Στατιστική. 2η έκδοση. Αθήνα: Παπαζήση.

Ίσαρη, Φ. & Πουρκός Μ. (2015). Ποιοτική μεθοδολογία έρευνας. Εφαρμογές στην Ψυχολογία και την Εκπαίδευση (σελ. 74-80). Αθήνα: Σύνδεσμος Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών.

Ιωσηφίδης Θ. & Μ. Σπυριδάκης (2006) (επιμ.). Ποιοτική Κοινωνική Έρευνα. Μεθοδολογικές προσεγγίσεις και ανάλυση δεδομένων. Αθήνα: Κριτική.

Ιωσηφίδης, Θ. (2017). Ποιοτικές μέθοδοι έρευνας και επιστημολογία των κοινωνικών επιστημών. Αθήνα: Τζιόλας.

Καλλινικάκη Θ. (2010). Ποιοτικές μέθοδοι στην έρευνα της κοινωνικής εργασίας. Αθήνα: Τόπος.

Καλογεράκη, Σ. (2020). Σχεδιασμός και κατασκευή ερωτηματολογίων κοινωνικής έρευνας. Αθήνα: Κριτική.

Κασσέρη, Ζ. (2014). Η συμβολή των λογισμικών προγραμμάτων στην ανάλυση ποιοτικών δεδομένων: το πρόγραμμα NVivo10. Επίμετρο στο Τσιώλης, Γ. Μέθοδοι και τεχνικές ανάλυσης στην ποιοτική κοινωνική έρευνα (σελ. 425-486). Αθήνα: Κριτική.

Κυριαζή, Ν. (2011). Η κοινωνιολογική έρευνα. Κριτική επισκόπηση των μεθόδων και των τεχνικών (Νέα διευρυμένη έκδοση). Αθήνα: Πεδίο.

Πουρκός Μ. & Δαφέρμος Μ. (επιμ.) (2010). Ποιοτική Έρευνα στις Κοινωνικές Επιστήμες:

- Επιστημολογικά, Μεθοδολογικά και Ηθικά Ζητήματα. Αθήνα: Τόπος.*
- Τσιώλης Γ. (2016). *Ανάλυση ποιοτικών δεδομένων: διλήμματα, δυνατότητες, διαδικασίες.* Στο Γ. Πυργιωτάκης & Χρ. Θεοφιλίδης (επιμ.) *Ερευνητική Μεθοδολογία στις Κοινωνικές Επιστήμες και στην Εκπαίδευση. Συμβολή στην επιστημολογική θεωρία και την ερευνητική πράξη* (σελ. 422-450) Αθήνα: Πεδίο.
- Τσιώλης Γ. (2018). *Η θεματική ανάλυση ποιοτικών δεδομένων.* Στο Γ. Ζαϊμάκης, *Ερευνητικές διαδρομές στις Κοινωνικές Επιστήμες. Θεωρητικές – Μεθοδολογικές Συμβολές και Μελέτες Περίπτωσης* (σελ. 97-125). Πανεπιστήμιο Κρήτης – Εργαστήριο Κοινωνικής Ανάλυσης και Εφαρμοσμένης Κοινωνικής έρευνας.
- Τσιώλης, Γ. (2006). *Ιστορίες ζωής και βιογραφικές αφηγήσεις. Η βιογραφική προσέγγιση στην κοινωνιολογική ποιοτική έρευνα.* Αθήνα: Κριτική.
- Τσιώλης, Γ. (2014). *Μέθοδοι και τεχνικές ανάλυσης στην ποιοτική κοινωνική έρευνα.* Αθήνα: Κριτική.

Ξενόγλωσση βιβλιογραφία

- Alvesson, M & Skoldberg, K (2000). *Reflexive Methodology.* London: Sage.
- Babbie E. (2001) *The practice of Social Research.* Wadsworth Publishing Company (9th Edition).
- Basit, T.N. (2003). *Manual or Electronic? The role of coding in qualitative data analysis.* *Educational Research*, 45(2), 143-154.
- Bazeley, P. (2013). *Qualitative Data Analysis. Practical Strategies.* Thousand Oaks: Sage.
- Braun, V., & Clarke, V. (2006). *Using thematic analysis in psychology.* *Qualitative Research in Psychology*, 3 (2), pp. 77-101.
- Braun, V., & Clarke, V. (2012). *Thematic analysis.* In H. Cooper (ed.) *APA Handbook of Research Methods in Psychology* (σσ. 51-77). American Psychological Association.
- Bryman, A. (2000) *Quantity and Quality in Social Research.* London: Routledge.
- Chamberlayne, P., Bornat, J. & Wengraf, T. (eds.) (2000). *The Turn to Biographical Methods in Social Science.* London: Routledge.
- Charmaz, K. (2006). *Constructing Grounded Theory: a Practice Guide through Qualitative Analysis.* London: Sage.
- Denzin, N.K. & Lincoln, Y.S. (eds) (2000). *The Handbook for Qualitative Research* (2η έκδ.). CA.: Sage.
- Elliot, J. (2005). *Using narrative social research.* *Qualitative and Qualitative Approaches.* London: Sage.
- Ezzy, D. (2002). *Qualitative Analysis, Practice and Innovation.* New South Wales: Allen & Unwin.

ΣΧΟΛΗ	ΣΕΥ		
ΤΜΗΜΑ	ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ		
ΕΠΙΠΕΔΟ ΣΠΟΥΔΩΝ	Μεταπτυχιακό «Διαμεθοδικές Κοινωνικές Παρεμβάσεις σε Καταστάσεις Κρίσης»		
ΚΩΔΙΚΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	ΑΟ2	ΕΞΑΜΗΝΟ ΣΠΟΥΔΩΝ	Α'
ΤΙΤΛΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	ΘΕΩΡΗΤΙΚΕΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ ΤΗΣ ΚΡΙΣΗΣ. ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΣΤΗΝ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΝ ΚΡΙΣΗΣ		
ΑΥΤΟΤΕΛΕΙΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ		ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΕΣ ΩΡΕΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ	ΠΙΣΤΩΤΙΚΕΣ ΜΟΝΑΔΕΣ
	Θεωρία	3	7,5
ΤΥΠΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	Υποχρεωτικό Κορμού		
ΠΡΟΑΠΑΙΤΟΥΜΕΝΑ ΜΑΘΗΜΑΤΑ:	Όχι		
ΓΛΩΣΣΑ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ και ΕΞΕΤΑΣΕΩΝ:	Ελληνική		
ΤΟ ΜΑΘΗΜΑ ΠΡΟΣΦΕΡΕΤΑΙ ΣΕ ΦΟΙΤΗΤΕΣ ERASMUS	Όχι		
ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΣΕΛΙΔΑ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ (URL)	https://eclass.hmu.gr/courses/SWCRISIS103/		

ΜΑΘΗΣΙΑΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ
<p>Στόχος του μαθήματος είναι οι φοιτητές/τριες να αποκτήσουν γενικές και ειδικές θεωρητικές γνώσεις για την κρίση και να κατανοήσουν το βασικό θεωρητικό πλαίσιο της κρίσης, τα είδη της, τις συνέπειες και την διαχείριση της. Επίσης να κατανοήσουν τις αλλαγές/ κρίσεις που αντιμετωπίζει μια σύγχρονη οικογένεια, τα θέματα, δυσκολίες και προβλήματα που έρχονται στην επιφάνεια καθώς και την υπάρχουσα κοινωνική πολιτική για την υποστήριξη της οικογένειας να διαχειριστεί την κρίση που αντιμετωπίζει. Οι φοιτητές /φοιτήτριες αναμένεται να:</p> <p><u>Γνώσεις</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Κατανόηση της έννοιας της αλλαγής/ κρίσης στην ζωή της οικογένειας • Κατανόηση των προβλημάτων /δυσκολιών /ευαλωτότητας της οικογένειας λόγω της αλλαγής/ κρίσης που αντιμετωπίζει • Κατανόηση της υπάρχουσας οικογενειακής πολιτικής για την θεραπεία, υποστήριξη της οικογένειας να διαχειριστεί την κρίση • Γνώση καλών πρακτικών άλλων χωρών <p><u>Δεξιότητες</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Δεξιότητες διαγνωστικής εκτίμησης της κρίσης και των αλλαγών/ συνεπειών της για την οικογένεια • Δεξιότητες σχεδιασμού και υλοποίηση παρεμβάσεων για την υποστήριξη της οικογένειας σε κρίση • Δεξιότητες αξιολόγηση παρεμβάσεων και προγραμμάτων για την υποστήριξη της οικογένειας σε κρίση <p><u>Ικανότητες</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Ικανότητα αναζήτησης, ανάλυσης και σύνθεσης δεδομένων και πληροφοριών • Ικανότητα διάγνωσης, σχεδιασμού δράσεων και παρέμβασης • Ικανότητα αξιολόγησης παρεμβάσεων

	Γενικές Ικανότητες
	<ul style="list-style-type: none"> • Εργασία σε διεπιστημονικό περιβάλλον • Σεβασμός στη διαφορετικότητα και στην πολυπολιτισμικότητα • Επίδειξη κοινωνικής, επαγγελματικής και ηθικής υπευθυνότητας • Λήψη αποφάσεων • Προαγωγή της ελεύθερης, δημιουργικής και απαγωγικής και επαγωγικής σκέψης • Σεβασμός στο φυσικό περιβάλλον • Αυτόνομη Εργασία • Αναζήτηση, ανάλυση και σύνθεση δεδομένων και πληροφοριών, με τη χρήση και των απαραίτητων τεχνολογιών • Παραγωγή νέων ερευνητικών ιδεών

ΠΕΡΙΧΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

A. ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ

Το μάθημα αυτό αποσκοπεί να αναδείξει την έννοια της κρίσης στην ζωή της οικογένειας και την υπάρχουσα οικογενειακή πολιτική για την θεραπευτική διαχείριση και αντιμετώπιση της.

B. ΕΝΟΤΗΤΕΣ

1. Εισαγωγικό: Α. Θεωρητικές προσεγγίσεις της κρίσης: Είδη κρίσης, συνέπειες και διαχείριση της. Β. Η εξέλιξη της σύγχρονης οικογένειας – παραδοσιακά και νέα σχήματα. “Ευάλωτες” οικογένειες ή οικογένειες “σε κρίση;
2. Μοντέλα οικογενειακής πολιτικής - Πολιτικές για τη στήριξη των ευάλωτων οικογενειών και των οικογενειών σε κρίση στην Ευρώπη και στην Ελλάδα - Η πρόληψη της αναπαραγωγής της ευαλωτότητας και παράγοντες ενίσχυσης της ευζωίας της οικογένειας
3. Οι επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στην οικογένεια
4. Διαγενεακοί δεσμοί στην οικογένεια και οικογενειακή αλληλεγγύη σε καταστάσεις κρίσης
5. Όψεις ευαλωτότητας και κρίσης στις μονογονεϊκές οικογένειες
6. Η εφηβεία ως μια περίοδος προκλήσεων για την οικογένεια
7. Αντιμετωπίζοντας την αναπηρία στην οικογένεια
8. Η οικογένεια του μετανάστη και του πρόσφυγα
9. Οικογένεια και ψυχική νόσος
10. Οικογένεια και υιοθεσία
11. Μορφές παρέμβασης της πολιτείας όταν η οικογένεια αδυνατεί να φροντίσει τα μέλη της (κλειστές δομές φροντίδας, επιτροπεία ανηλίκων, δικαστική συμπαράσταση κ.τ.λ.)
12. Οικογένεια και ηλικιωμένοι
13. Οικογένεια και διαζύγιο

ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ και ΜΑΘΗΣΙΑΚΕΣ ΜΕΘΟΔΟΙ - ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

ΤΡΟΠΟΣ ΠΑΡΑΔΟΣΗΣ	Πρόσωπο με πρόσωπο									
ΧΡΗΣΗ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΩΝ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΣ ΚΑΙ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΩΝ	<ul style="list-style-type: none"> • Χρήση βιντεοπρωτόκολλα και προβολή διαφανειών • Προβολή βίντεο • Παρουσίαση εργασιών με το πρόγραμμα PowerPoint • Υποστήριξη μαθησιακής διαδικασίας μέσω της ηλεκτρονικής πλατφόρμας e-class 									
ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ	<table border="1"> <thead> <tr> <th><i>Δραστηριότητα</i></th> <th><i>Φόρτος Εργασίας Εξαμήνου</i></th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Διαλέξεις</td> <td>38</td> </tr> <tr> <td>Εργασία</td> <td>25</td> </tr> <tr> <td>Αυτόνομη μελέτη</td> <td>25</td> </tr> </tbody> </table>		<i>Δραστηριότητα</i>	<i>Φόρτος Εργασίας Εξαμήνου</i>	Διαλέξεις	38	Εργασία	25	Αυτόνομη μελέτη	25
<i>Δραστηριότητα</i>	<i>Φόρτος Εργασίας Εξαμήνου</i>									
Διαλέξεις	38									
Εργασία	25									
Αυτόνομη μελέτη	25									

	Μελέτη και ανάλυση βιβλιογραφίας	25
	Μελέτη περίπτωσης	25
	Βιωματική άσκηση	25
	Χρήση video	25
	Σύνολο φόρτου	188
ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΦΟΙΤΗΤΩΝ	Ο τελικός βαθμός των φοιτητών/φοιτητριών προκύπτει: Τελική εξέταση 100%	

ΣΥΝΙΣΤΩΜΕΝΗ-ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ελληνόγλωσση βιβλιογραφία

- Γλυνιαδάκη, Κ, Κυριαζή, Α, Μουρτζάκη, Μ.2018. «Η ενδοοικογενειακή βία κατά την περίοδο της οικονομικής κρίσης - Η οπτική των επαγγελματιών και προτάσεις βελτίωσης των εφαρμοζόμενων πολιτικών» Αθήνα: ActionAid
- Καρασαββίδης Σ.2017. Το άγχος της φροντίδας παιδιών με νοητική αναπηρία από την οικογένεια σε διαφορετικούς πολιτισμούς, *Ελληνικό Περιοδικό Νοσηλευτικής Επιστήμης*, 4 (2) 78-82
- Καρκανιάς Α. 2010. Η δυναμική της οικογένειας με ένα μέλος της σοβαρά άρρωστο, *Εγκέφαλος*, 47(2):83-89
- Collins, D., Jordan, C. & Coleman, H. (επιμ. Ασημόπουλος, Χ. & Μαρτινάκη, Σ. (2017). Κοινωνική Εργασία με Οικογένεια, 4^η έκδοση, Αθήνα: ΒΗΤΑ
- Satir, V. (1986). Πλάθοντας ανθρώπους. Αθήνα: Κέδρος
- Σμυρνάκη Μ Μουδάτσου Μ. 2019. Η ενδοοικογενειακή βία ως αιτιολογικός παράγοντας και συνέπεια της εξάρτησης. *ΕΞΑΡΤΗΣΕΙΣ*, 33, 49-62
- Τσούνης Α. 2013. Ο Ρόλος της Οικογένειας στην Εγκατάσταση της Ουσιοεξάρτησης: μια Απόπειρα Διερεύνησης της Σχέσης, *Εγκέφαλος*, 50 109-113

Ξενογλωσση βιβλιογραφία

- Bouget, D., Frazer, H., Marlier, E., Sabato, S., & Vanhercke, B. (2015). *Social Investment in Europe: a study of national policies*. Luxembourg: Publications Office of the European Union.
- Engster, D. and OlofsdotterStensöta, H. (2011), 'Do family policy regimes matter for children's wellbeing?', *Social Politics*, Vol. 18, No. 1, pp. 82–124.
- Esping-Andersen, G. (1990). *The three worlds of welfare capitalism*. Cambridge: Polity Press.
- Esping-Andersen, G. (1999). *Social foundations of postindustrial economies*. Oxford: Oxford University Press.
- Esping-Andersen, G. (2009). *Incomplete revolution: adapting welfare states to women's new roles*. Cambridge: Polity Press.
- Esping-Andersen, G., & Billari, F. C. (2015). *Re-theorizing family demographics*. *Population and Development Review*, 41(1), 1-31.
- Eurofound (2014), *Third European Quality of Life Survey: Families in the economic crisis*, Publications Office of the European Union, Luxembourg.
- Eurofound (2015). *Families in the economic crisis: Changes in policy measures in the EU*. Luxembourg: Publications Office of the European Union.
- Eurofound (2016). *Approaches to the labour market integration of refugees and asylum seekers*. Luxembourg: Publications Office of the European Union.
- Ferrarini, T. (2006). *Families, states and labour markets: institutions, causes and consequences of family policy in post-war welfare states*. Cheltenham: Edward Elgar.
- Ferrera, M. (1996), 'The "Southern model" of welfare in social Europe', *Journal of European Social Policy*, Vol. 6, No. 1, pp. 17–37.
- Gauthier, A. H. (2010), *The impact of the economic crisis on family policies in the European Union*, European Commission, Brussels.
- Korpi, W. (2000). *Faces of inequality: gender, class, and patterns of inequalities in different types of welfare states*. *Social Politics*, 7(2), 127-191.
- Whelan, C. T. and B. Maître (2010), 'Welfare regime and social class variation in poverty and economic vulnerability in Europe: An analysis of EU-SILC', *Journal of European Social Policy*, Vol. 20, No. 4, pp. 316–332.

ΣΧΟΛΗ	ΣΕΥ
--------------	------------

ΤΜΗΜΑ	ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ		
ΕΠΙΠΕΔΟ ΣΠΟΥΔΩΝ	Μεταπτυχιακό «Διαμεθοδικές Κοινωνικές Παρεμβάσεις σε Καταστάσεις Κρίσης»		
ΚΩΔΙΚΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	ΑΟ3	ΕΞΑΜΗΝΟ ΣΠΟΥΔΩΝ	Α'
ΤΙΤΛΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	ΗΘΙΚΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ, ΔΙΑΦΟΡΕΤΙΚΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΗ ΕΠΑΡΚΕΙΑ		
ΑΥΤΟΤΕΛΕΙΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ	ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΕΣ ΩΡΕΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ	ΠΙΣΤΩΤΙΚΕΣ ΜΟΝΑΔΕΣ	
Θεωρία	3	7,5 ECTS	
ΤΥΠΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	Υποχρεωτικό Κορμού		
ΠΡΟΑΠΑΙΤΟΥΜΕΝΑ ΜΑΘΗΜΑΤΑ:	Όχι		
ΓΛΩΣΣΑ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ και ΕΞΕΤΑΣΕΩΝ:	Ελληνική		
ΤΟ ΜΑΘΗΜΑ ΠΡΟΣΦΕΡΕΤΑΙ ΣΕ ΦΟΙΤΗΤΕΣ ERASMUS	Όχι		
ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΣΕΛΙΔΑ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ (URL)	https://eclass.hmu.gr/courses/SWCRISIS102/		
ΜΑΘΗΣΙΑΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ			
<p>Στόχος του μαθήματος είναι οι φοιτητές/ φοιτήτριες να κατανοήσουν την έννοια και τις διαστάσεις της διαφορετικότητας και της διαθεματικότητας, καθώς και τη σημασία της συμπερίληψης στα πλαίσια της προάσπισης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Το μάθημα εστιάζει επίσης στην ηθική διάσταση των πολιτικών συμπερίληψης και στην ανάγκη ανάπτυξης πολιτισμικής επάρκειας των επαγγελματιών.</p> <p>Οι φοιτητές/ φοιτήτριες αναμένεται:</p> <p><u>Γνώσεις</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Να αποκτήσουν γνώσεις για την έννοια της διαφορετικότητας και της συμπερίληψης στο πλαίσιο των ανθρωπίνων δικαιωμάτων • Να αναγνωρίζουν τα αίτια και τις συνέπειες των διακρίσεων λόγω διαφορετικότητας, καθώς και τα ηθικά ζητήματα που συνδέονται με αυτές • Να κατανοήσουν την σημασία που έχουν οι κώδικες δεοντολογίας των ανθρωπιστικών επαγγελμάτων όσον αφορά στη διαφορετικότητα και συμπερίληψη • Να αποκτήσουν γνώσεις για τις διακρίσεις που σχετίζονται με διαστάσεις διαφορετικότητας (πχ φύλο, ηλικία, εθνικότητα, αναπηρία, σεξουαλικός προσανατολισμός, θρησκεία κ. α) • Να αποκτήσουν γνώσεις για τη σημασία της πολιτισμικής επάρκειας των επαγγελματιών όσο αφορά στη συμπερίληψη και στην ενδυνάμωση καταπιεσμένων ατόμων/ομάδων και στην προώθηση πολιτικών ισότητας και κοινωνικής δικαιοσύνης . <p><u>Δεξιότητες</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Να αποκτήσουν δεξιότητες πολιτισμικής επάρκειας • Να αποκτήσουν δεξιότητες ενδυνάμωσης και συνηγορίας ατόμων/ομάδων που βιώνουν διακρίσεις για την αντιμετώπιση της καταπίεσης, στα πλαίσια της συμπερίληψης και της θεμελιώδους αρχής της κοινωνικής δικαιοσύνης <p><u>Ικανότητες</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Να αναπτύξουν κριτική ικανότητα σχετικά με τα ηθικά ζητήματα που ανακύπτουν λόγω της αντιμετώπισης της διαφορετικότητας και των υφιστάμενων διακρίσεων στην Ελλάδα • Να συνειδητοποιήσουν τον τρόπο που προσωπικές τους απόψεις και στάσεις σε θέματα που άπτονται της διαφορετικότητας μπορούν να επηρεάσουν την επαγγελματική σχέση • Να αποκτήσουν ικανότητα διερεύνησης προσωπικών στάσεων και αντιλήψεων σε θέματα διαφορετικότητας και αμφισβήτησης κυρίαρχων στερεοτυπικών αντιλήψεων με απότερο στόχο την απόκτηση πολιτισμικής επάρκειας. 			

Γενικές Ικανότητες
<ul style="list-style-type: none"> • Εργασία σε διεπιστημονικό περιβάλλον • Σεβασμός στη διαφορετικότητα και στην πολυπολιτισμικότητα • Επίδειξη κοινωνικής, επαγγελματικής και ηθικής υπευθυνότητας • Λήψη αποφάσεων • Προαγωγή της ελεύθερης, δημιουργικής και απαγωγικής και επαγωγικής σκέψης • Σεβασμός στο φυσικό περιβάλλον • Αυτόνομη Εργασία

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

A. ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ

Οι διαστάσεις της διαφορετικότητας και οι διακρίσεις που σχετίζονται με αυτές απασχολούν τους επαγγελματίες κοινωνικών/ ανθρωπιστικών επιστημών. Η ανάπτυξη πολιτισμικής επάρκειας από την πλευρά των επαγγελματιών και των Οργανώσεων αποτελεί αναγκαία προϋπόθεση για την συμπερίληψη. Το συγκεκριμένο μάθημα έχει σκοπό να βοηθήσει τους φοιτητές/φοιτήτριες να κατανοήσουν ζητήματα που συνδέονται με την διαφορετικότητα, αποτυπώνοντας την πρωταρχική σημασία που έχουν οι κώδικες επαγγελματικής δεοντολογίας στην αντιμετώπιση τέτοιων ζητημάτων. Αναδεικνύεται η ηθική διάσταση και αναγκαιότητα ύπαρξης πολιτικών συμπερίληψης και πρακτικών ενδυνάμωσης καταπιεζόμενων ομάδων/ κοινοτήτων.

B. ΕΝΟΤΗΤΕΣ (ΚΑΠΟΙΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ ΠΕΡΙΛΑΜΒΑΝΟΥΝ ΠΑΝΩ ΑΠΟ 1 ΔΙΑΛΕΞΕΙΣ)

1. Εισαγωγή (γνωριμία, δομή & περιεχόμενο μαθήματος, αναμενόμενα μαθησιακά αποτελέσματα, αναφορά σε βασικές εννοιές)
2. Επαγγελματική ηθική – θεωρητικές προσεγγίσεις
3. Ισότητα και διαφορετικότητα/ διαστάσεις διαφορετικότητας – Το παράδειγμα της ταυτότητας φύλου και του σεξουαλικού προσανατολισμού ως διαστάσεις διαφορετικότητας
4. Διαθεματικότητα και συμπερίληψη – Το μοντέλο PCS
5. Πολιτισμική διαφορετικότητα- Διαπολιτισμική επικοινωνία
6. Ηθικά ζητήματα και πολιτισμική διαφορετικότητα κατά την εφαρμογή κανόνων δικαίου
7. Πολιτισμική επάρκεια σε υπηρεσίες υγείας και πρόνοιας
8. Κώδικες δεοντολογίας (αναγκαιότητα ύπαρξης, πλεονεκτήματα, περιορισμοί) και επαγγελματική πρακτική - Παράδειγμα Κώδικα Δεοντολογίας και σχολιασμός: Ο Κώδικας Δεοντολογίας του Διεθνούς Συνδέσμου Κοινωνικών Λειτουργών
9. Εκπαίδευση στην διαφορετικότητα και στη δεοντολογία
10. Ηθικά ζητήματα και έρευνα στις κοινωνικές επιστήμες

ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ και ΜΑΘΗΣΙΑΚΕΣ ΜΕΘΟΔΟΙ - ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

ΤΡΟΠΟΣ ΠΑΡΑΔΟΣΗΣ	Πρόσωπο με πρόσωπο								
ΧΡΗΣΗ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΩΝ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΣ ΚΑΙ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΩΝ	<ul style="list-style-type: none"> • Διαλέξεις - παρουσιάσεις με τη χρήση του Προγράμματος PowerPoint • Παρακολούθηση σχετικών με το μάθημα Video κατά τη διάρκεια των διαλέξεων. • Υποστήριξη Μαθησιακής διαδικασίας και επικοινωνία με τους φοιτητές/φοιτήτριες μέσω της πλατφόρμας E-Class /ηλεκτρονικό ταχυδρομείο/ διαδικτυακές συναντήσεις μέσω zoom/skype/google meet . 								
ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ	<table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <thead> <tr> <th style="background-color: #d9ead3;">Δραστηριότητα</th> <th style="background-color: #d9ead3;">Φόρτος Εργασίας Εξαμήνου</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Διαλέξεις</td> <td>60</td> </tr> <tr> <td>Ασκήσεις στην τάξη</td> <td>40</td> </tr> <tr> <td>Αυτόνομη μελέτη</td> <td>40</td> </tr> </tbody> </table>	Δραστηριότητα	Φόρτος Εργασίας Εξαμήνου	Διαλέξεις	60	Ασκήσεις στην τάξη	40	Αυτόνομη μελέτη	40
Δραστηριότητα	Φόρτος Εργασίας Εξαμήνου								
Διαλέξεις	60								
Ασκήσεις στην τάξη	40								
Αυτόνομη μελέτη	40								

	Μελέτη και ανάλυση βιβλιογραφίας	48
	Σύνολο φόρτου	188
ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΦΟΙΤΗΤΩΝ	<p>-Γραπτή τελική εξέταση που περιλαμβάνει:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Ερωτήσεις πολλαπλής επιλογής ή/και ● Ερωτήσεις Σύντομης Ανάπτυξης <p>Οι φοιτητές/φοιτήτριες ενημερώνονται για τα κριτήρια αξιολόγησης του μαθήματος στην εισαγωγική διάλεξη της διδάσκουσας. Τα κριτήρια αξιολόγησης είναι ρητώς προσδιορισμένα και αναγράφονται στο E-Class. Αξιολογείται η ανταπόκριση του φοιτητή στην ανάπτυξη του θέματος, η τεκμηρίωση της απάντησης του, η σαφήνεια στην απάντηση, η κριτική του ικανότητα και η συνοχή και γραπτή έκφραση του κειμένου ώστε να είναι κατανοητό το περιεχόμενο του.</p> <p>Οι φοιτητές μπορούν να δουν το γραπτό τους αν το ζητήσουν.</p> <p>-Συμμετοχή στην υλοποίηση του μαθήματος και σε ασκήσεις μέσα στην τάξη (20% της συνολικής βαθμολογίας)</p>	

ΣΥΝΙΣΤΩΜΕΝΗ-ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ελληνόγλωσση βιβλιογραφία

- Αναγνωστοπούλου, Τ. (2008) *Ηθικά ζητήματα στην Ψυχολογία*, Αθήνα, Ινστιτούτο Ψυχολογίας & Υγείας
- Γκόφμαν, Ε. (2001). *Στίγμα. Σημειώσεις για τη διαχείριση της φθαρμένης ταυτότητας*. Αθήνα: Αλεξάνδρεια.
- Ιωακείμης, Β. (επιμ) (2012). *Κοινωνική Εργασία για την Κοινωνική Δικαιοσύνη*. Αθήνα: Ίων Κορρέ, Γ. (2019). *Μικροδιακρίσεις*.
- Παπαθανασίου, Ν. & Χρηστίδη, Ε.Ο. (2020). *Συμπερίληψη και ανθεκτικότητα*. Αθήνα: Gutenberg

Ξενόγλωσση βιβλιογραφία

- Banks, S. (2015) *Ηθική & αξίες στην κοινωνική εργασία*, Αθήνα, Gutenberg
- Gainé, C. (2010). (ed) *Equality and Diversity in Social Work Practice*. Exeter: Learning Matters Ltd.
- Gast, L. & Parmore, A. (2012). *Mastering Approaches to Diversity in Social Work*. UK: Jessica Kingsley Pub.
- Hugman, R. (2013). *Culture, Values and Ethics in Social Work: Embracing Diversity*. UK: Routledge.
- Nadal, Kevin L. "Featured Commentary: Trayvon, Troy, Sean: When Racial Biases and Microaggressions Kill." *American Psychological Association: Office of Ethnic Minority Affairs* (2012, July). <http://www.apa.org/pi/oema/resources/communiqué/2012/07/microaggressions>
- Nadal, Kevin L., et al. (2014). "The Impact of Racial Microaggressions on Mental Health: Counseling Implications for Clients of Color." *Journal of Counseling & Development* 92.1): 57-66. <https://doi.org/10.1002/j.1556-6676.2014.00130.x>
- Papadaki V., Iliadou, M., Maragianni, K. & Plotnikof, K. (2019). "Support for gay and lesbian rights among social work students in Greece, *Journal of Gay & Lesbian Social Services*, DOI: 10.1080/10538720.2019.1567428
- Papadaki V. & Giannou, D. (2021). *To be or not to be out of the closet? – LGB social workers' visibility management in the workplace in Greece*. *Journal of Gay and Lesbian Social Services*. <https://doi.org/10.1080/10538720.2021.1875945>
- Papadaki V., Papadaki, E. & Giannou, D. (2021) *Microaggression experiences in the workplace among Greek LGB social workers*, *Journal of Gay & Lesbian Social Services*. DOI: 10.1080/10538720.2021.1892560
- Papadaki, V. & Ntiken, A. (2022). "As a trans person you don't live. You merely try to survive and apologize every day for who you are" – *Discrimination experiences among trans individuals in Greece*", *Journal of Homosexuality*. DOI: 10.1080/00918369.2021.2020544
- Payne, M. (2021). *Κοινωνική εργασία από τη θεωρία στην πράξη*. Αθήνα: Τόπος
- Sue, D. W., Capodilupo, C. M., Torino, G. C., Bucceri, J. M., Holder, A. M. B., Nadal, K. L., & Esquilin, M. (2007). *Racial microaggressions in everyday life: Implications for clinical*

practice. American Psychologist, 62(4), 271-286. <http://dx.doi.org/10.1037/0003-066X.62.4.271>

*Sue, Derald Wing. "Microaggressions: More than Just Race." *Psychology Today: Microaggressions in Everyday Life* (2010, Nov. 17). <https://www.psychologytoday.com/us/blog/microaggressions-in-everyday-life/201011/microaggressions-more-just-race>*

*Thomson, N. (2012). *Anti-Discriminatory Practice: Equality, Diversity and Social Justice*. UK: Palgrave Macmillan.*

*Thompson, N. (2007). *Power and empowerment*. UK: Russell House Publishing.*

Διεθνή επιστημονικά περιοδικά:

Affilia: Journal of Women and Social Work

British Journal of Social Work

European Journal of Social Work

Ethics and Values in Social Work

International Journal of Transgenderism

Journal of Homosexuality

Journal of Gay and Lesbian Social Services

Social Work

Social Work Education

ΣΧΟΛΗ	ΣΕΥ		
ΤΜΗΜΑ	ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ		
ΕΠΙΠΕΔΟ ΣΠΟΥΔΩΝ	Μεταπτυχιακό «Διαμεθοδικές Κοινωνικές Παρεμβάσεις σε Καταστάσεις Κρίσης»		
ΚΩΔΙΚΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	A04	ΕΞΑΜΗΝΟ ΣΠΟΥΔΩΝ	A'
ΤΙΤΛΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	ΜΟΝΤΕΛΑ ΔΙΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗΣ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ ΣΕ ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ ΚΡΙΣΗΣ		
ΑΥΤΟΤΕΛΕΙΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ		ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΕΣ ΩΡΕΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ	ΠΙΣΤΩΤΙΚΕΣ ΜΟΝΑΔΕΣ
	Θεωρία	3	6
ΤΥΠΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	Υποχρεωτικό κορμού		
ΠΡΟΑΠΑΙΤΟΥΜΕΝΑ ΜΑΘΗΜΑΤΑ:	Όχι		
ΓΛΩΣΣΑ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ και ΕΞΕΤΑΣΕΩΝ:	Ελληνική		
ΤΟ ΜΑΘΗΜΑ ΠΡΟΣΦΕΡΕΤΑΙ ΣΕ ΦΟΙΤΗΤΕΣ ERASMUS	Όχι		
ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΣΕΛΙΔΑ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ (URL)	https://eclass.hmu.gr/courses/SWCRISIS104		

ΜΑΘΗΣΙΑΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Στόχος του μαθήματος είναι με την ολοκλήρωσή του οι εκπαιδευόμενοι να έχουν αποκτήσει γνώσεις, δεξιότητες και ικανότητες απαραίτητες για την αποτελεσματική διεπιστημονική πρακτική σε σύγχρονα πλαίσια φροντίδας υγείας, ψυχικής υγείας και κοινωνικής φροντίδας.

Οι φοιτητές /φοιτήτριες αναμένεται:

Γνώσεις

- Να κατανοήσουν τη σημασία της διεπιστημονικής συνεργασίας σε πλαίσια υγείας και κοινωνικής φροντίδας για τον ασθενή/εξυπηρετούμενο και την ποιότητα φροντίδας.
- Να εντοπίσουν και αναλύσουν τους παράγοντες που προωθούν τη διεπιστημονική συνεργασία και εκείνους που την εμποδίζουν.
- Να γνωρίσουν τα μοντέλα και τα εργαλεία διεπιστημονικής συνεργασίας.
- Να αναλύσουν καταστάσεις που μπορεί να δημιουργούν συγκρούσεις και πως αυτές επιλύονται.
- Να γνωρίσουν διαφορετικές παρεμβάσεις (στην εργασία, στην εκπαίδευση και στην έρευνα) που απαιτούνται για την καλλιέργεια μιας κουλτούρας συνεργασίας μεταξύ διαφορετικών επαγγελματιών.

Δεξιότητες

- Να είναι ανοικτοί στη διεπιστημονική συνεργασία.
- Να επικοινωνούν με σαφήνεια, αποτελεσματικότητα και σεβασμό με τους άλλους επαγγελματίες.
- Να συμμετέχουν με ενεργητικό τρόπο στην ομάδα, με διάθεση συνεργασίας και σεβασμό στις διαφορετικές απόψεις και ακούγοντας πραγματικά αυτό που οι άλλοι έχουν να πουν.
- Να μάθουν να χρησιμοποιούν τα εργαλεία επικοινωνίας για να λύσουν προβλήματα και να διαχειρίζονται συγκρούσεις.

Ικανότητες

- Να διαθέτουν την ικανότητα να εξηγούν τους ρόλους, πεδία παρέμβασης και εξειδίκευσης των επαγγελματιών που δραστηριοποιούνται σε πλαίσια υγείας και κοινωνικής φροντίδας.
- Να έχουν εξοικειωθεί με τους διαθέσιμους πόρους στα πλαίσια που δραστηριοποιείται η διεπιστημονική ομάδα (κλινικό πλαίσιο ή κοινότητα).

<ul style="list-style-type: none"> • Να είναι ικανοί να αξιολογούν τα πλεονεκτήματα της διεπιστημονικής συνεργασίας προς το βέλτιστο συμφέρον του ασθενούς/εξυπηρετούμενου. • Να λαμβάνουν από κοινού (με τους άλλους επαγγελματίες και τον ασθενή/εξυπηρετούμενο) αποφάσεις όταν πρόκειται να επιλύσουν ένα πρόβλημα.
Γενικές Ικανότητες
<ul style="list-style-type: none"> • Εργασία σε διεπιστημονικό περιβάλλον • Σεβασμός στη διαφορετικότητα και στην πολυπολιτισμικότητα • Επίδειξη κοινωνικής, επαγγελματικής και ηθικής υπευθυνότητας • Λήψη αποφάσεων • Προαγωγή της ελεύθερης, δημιουργικής και απαγωγικής και επαγωγικής σκέψης • Σεβασμός στο φυσικό περιβάλλον • Αυτόνομη Εργασία • Αναζήτηση, ανάλυση και σύνθεση δεδομένων και πληροφοριών, με τη χρήση και των απαραίτητων τεχνολογιών • Παραγωγή νέων ερευνητικών ιδεών

ΠΕΡΙΧΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

A. ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ

Το μάθημα αυτό αποσκοπεί στην κατανόηση της έννοιας της διεπιστημονικής συνεργατικής πρακτικής με αναφορά σε μοντέλα παροχής διεπιστημονικής φροντίδας, ομάδες και ομαδική εργασία, επαγγελματικούς ρόλους και υπευθυνότητες, διεπιστημονική επικοινωνία, στρατηγικές ηγεσίας και διαπραγμάτευσης συγκρούσεων, φροντίδας με επίκεντρο τον ασθενή/εξυπηρετούμενο και συμμετοχής του, πλαίσια ανάλυσης των ηθικών διλημάτων και από κοινού λήψης απόφασης στη φροντίδα του ασθενούς και στη διεπιστημονική ομάδα, διακίνηση της πληροφορίας μεταξύ των μελών της ομάδας και μεταξύ των υπηρεσιών στο πλαίσιο μετάβασης σε διαφορετικά πλαίσια φροντίδας, σύγκρουση ρόλων του επαγγελματία.

B. ΕΝΟΤΗΤΕΣ

1. Η σημασία της διεπιστημονικής συνεργασίας σε πλαίσια υγείας και κοινωνικής φροντίδας.
2. Παράγοντες που επηρεάζουν τη διεπιστημονική συνεργασία - Μοντέλα διεπιστημονικής συνεργασίας.
3. Διεπιστημονική φροντίδα με επίκεντρο τον ασθενή/εξυπηρετούμενο και συμμετοχή του.
4. Από κοινού λήψη απόφασης βασισμένης στην τεκμηρίωση.
5. Διεπιστημονική επικοινωνία και διαχείριση συγκρούσεων.
6. Ηγεσία και ανάληψη ευθύνης σε διεπιστημονικές ομάδες.
7. Η λειτουργία της διεπιστημονικής ομάδας στην Πρωτοβάθμιας Φροντίδας Υγείας.
8. Διεπιστημονική Ομάδα στην ψυχική υγεία: ρόλοι, αρμοδιότητες.
9. Εργαλεία διεπιστημονικής συνεργασίας.
10. Παρεμβάσεις στον εργασιακό χώρο για τη βελτίωση της εργασιακής ασφάλειας και ικανοποίησης – η έννοια της Οργανωσιακής κουλτούρας.
11. Διεπιστημονική εκπαίδευση και έρευνα.
12. Ενσυναίσθηση και επαγγελματίες υγείας στην κοινότητα.
13. Ο ρόλος της εποπτείας στους επαγγελματίες υγείας και κοινωνικής φροντίδας.

ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ και ΜΑΘΗΣΙΑΚΕΣ ΜΕΘΟΔΟΙ - ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

ΤΡΟΠΟΣ ΠΑΡΑΔΟΣΗΣ	Πρόσωπο με πρόσωπο
ΧΡΗΣΗ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΩΝ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΣ ΚΑΙ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΩΝ	<ul style="list-style-type: none"> • Χρήση βιντεοπρωτόζεκτορα και προβολή διαφανειών • Προβολή βίντεο • Παρουσίαση εργασιών με το πρόγραμμα Power Point • Υποστήριξη μαθησιακής διαδικασίας μέσω της ηλεκτρονικής πλατφόρμας e-class
ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ	

	Δραστηριότητα	Φόρτος Εργασίας Εξαμήνου
	Διαλέξεις	38
	Εργασία	25
	Αυτόνομη μελέτη	25
	Μελέτη και ανάλυση βιβλιογραφίας	25
	Μελέτη περίπτωσης	25
	Video	25
	Δραστηριότητες μικρών ομάδων	25
	Σύνολο φόρτου	188
	ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΦΟΙΤΗΤΩΝ	Ο τελικός βαθμός των φοιτητών/φοιτητριών προκύπτει: από τελική γραπτή εξέταση 100%

ΣΥΝΙΣΤΩΜΕΝΗ-ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ξενόγλωσση βιβλιογραφία

- Baxter, S. K., & Brumfitt, S. M. (2008). *Professional differences in interprofessional working*. *Journal of interprofessional care*, 22(3), 239-251.
- Bookey-Bassett, S., Markle-Reid, M., McKey, C., & Akhtar-Danesh, N. (2016). *A review of instruments to measure interprofessional collaboration for chronic disease management for community-living older adults*. *Journal of interprofessional care*, 30(2), 201-210.
- Bravo P, Barr PJ, Scholl I, Elwyn G, McAllister M. *Conceptualising patient empowerment: a mixed methods study*. *BMC Health Serv Res*. 2015;15. <https://doi.org/10.1186/s12913-015-0907-z>.
- Burgers, C., Brugman, B.C., Boeynaems, A. (2019) *Systematic literature reviews: four applications for interdisciplinary research* *J. Pragmat.*, 145, pp. 102-109.
- Canadian Interprofessional Health Collaborative [website]. *A national interprofessional competency framework*. Vancouver, BC: Canadian Interprofessional Health Collaborative; 2010. Available from: www.cihc.ca/files/CIHC_IPCompetencies_Feb1210.pdf. Accessed 2010 Oct 8.
- Chiapperino L, Tengland P-A. *Empowerment in healthcare policy making: three domains of substantive controversy: empowerment in healthcare policy making*. *Health Promot J Austr*. 2015;26:210-5.
- Collins, L., Sicks, S., Umland, E., & Phillips, J. D. (2019). *A tool for assessing interprofessional collaborative practice: evolution of the Jefferson teamwork observation guide (JTOG)®*. *Journal of interprofessional care*.
- Ferrell, B., Buller, H., & Paice, J. A. (2020). *Communication Skills: Use of the Interprofessional Communication Curriculum to address physical aspects of care*. *Clinical journal of oncology nursing*, 24(5).
- Foronda, C., MacWilliams, B., & McArthur, E. (2016). *Interprofessional communication in healthcare: An integrative review*. *Nurse education in practice*, 19, 36-40.
- Interprofessional Education Collaborative. (2016). *Core competencies for interprofessional collaborative practice: 2016 update*. Washington, DC: Interprofessional Education Collaborative
- Kivits J, Ricci L, Minary L (2019) *Interdisciplinary research in public health: the 'why' and the 'how'* *J Epidemiol Community Health*; 73:1061-1062.
- McNaughton, S. M., Flood, B., Morgan, C. J., & Saravanakumar, P. (2021). *Existing models of interprofessional collaborative practice in primary healthcare: a scoping review*. *Journal of Interprofessional Care*, 35(6), 940-952.
- Nguyen, J., Hunter, J., Smith, L., & Harnett, J. E. (2021). *Can we all speak the same 'language' for our patients' sake? Feedback on interprofessional communication and related resources*. *Global advances in health and medicine*, 10, 2164956121992338.
- O'Leary, N., & Boland, P. (2020). *Organization and system theories in interprofessional research: A scoping review*. *Journal of Interprofessional Care*, 34(1), 11-19.
- Ong, I. L., Diño, M. J. S., Calimag, M. M. P., & Hidalgo, F. A. (2019). *Development and validation of interprofessional learning assessment tool for health professionals in continuing professional development (CPD)*. *PLoS One*, 14(1), e0211405.

- Peltonen, J., Leino-Kilpi, H., Heikkilä, H., Rautava, P., Tuomela, K., Siekkinen, M., ... & Stolt, M. (2020). Instruments measuring interprofessional collaboration in healthcare—a scoping review. *Journal of Interprofessional Care*, 34(2), 147-161.
- Schot, E., Tummers, L., & Noordegraaf, M. (2020). Working on working together. A systematic review on how healthcare professionals contribute to interprofessional collaboration. *Journal of interprofessional care*, 34(3), 332-342.
- Shakhman, L. M., Al Omari, O., Arulappan, J., & Wynaden, D. (2020). Interprofessional education and collaboration: strategies for implementation. *Oman Medical Journal*, 35(4), e160.
- Thannhauser, J., Russell-Mayhew, S., & Scott, C. (2010). Measures of interprofessional education and collaboration. *Journal of interprofessional care*, 24(4), 336-349.
- van Diggele, C., Roberts, C., Burgess, A., & Mellis, C. (2020). Interprofessional education: tips for design and implementation. *BMC Medical Education*, 20(2), 1-6.
- Wang, Z., Feng, F., Gao, S., & Yang, J. (2019). A Systematic Meta-Analysis of the Effect of Interprofessional Education on Health Professions Students' Attitudes. *Journal of Dental Education*, 83(12), 1361-1369.
- World Health Organization (2010).. *Framework for action on interprofessional education and collaborative practice*. Geneva: World Health Organization.
- Yann Foo, Y., Tan, K., Rao, J., Lim, W. S., Xin, X., Cheng, Q., ... & Tan, N. C. (2022). Viewing interprofessional collaboration through the lens of networked ecological systems theory. *Journal of Interprofessional Care*, 1-9.

Β' ΕΞΑΜΗΝΟ Α' ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗ

ΣΧΟΛΗ	ΣΕΥ		
ΤΜΗΜΑ	ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ		
ΕΠΙΠΕΔΟ ΣΠΟΥΔΩΝ	Μεταπτυχιακό 'Διαμεθοδικές Κοινωνικές Παρεμβάσεις σε Καταστάσεις Κρίσης'		
ΚΩΔΙΚΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	B-A01	ΕΞΑΜΗΝΟ ΣΠΟΥΔΩΝ	B' Εξάμηνο/A' Κατεύθυνση
ΤΙΤΛΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	ΜΟΝΤΕΛΑ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ ΣΕ ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ ΚΡΙΣΗΣ (ΚΛΙΝΙΚΕΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ)		
ΑΥΤΟΤΕΛΕΙΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ	ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΕΣ ΩΡΕΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ	ΠΙΣΤΩΤΙΚΕΣ ΜΟΝΑΔΕΣ	
	Θεωρία	3	7,5
ΤΥΠΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	Υποχρεωτικό Κατεύθυνσης		
ΠΡΟΑΠΑΙΤΟΥΜΕΝΑ ΜΑΘΗΜΑΤΑ:	Όχι		
ΓΛΩΣΣΑ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ και ΕΞΕΤΑΣΕΩΝ:	Ελληνική		
ΤΟ ΜΑΘΗΜΑ ΠΡΟΣΦΕΡΕΤΑΙ ΣΕ ΦΟΙΤΗΤΕΣ ERASMUS	Όχι		
ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΣΕΛΙΔΑ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ (URL)	https://eclass.hmu.gr/modules/course_info/index.php?course=SW430		
ΜΑΘΗΣΙΑΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ			
<p>Σκοπός του μαθήματος είναι να αποκτήσουν οι φοιτητές μια βαθιά θεωρητική κατανόηση των κρίσεων που μπορεί να βιώσει το άτομο και η οικογένεια και εξειδικευμένη ικανότητα να εργάζονται με τις συνέπειες των κρίσεων αυτών στο άτομο και στην οικογένεια. Έτσι, στο θεωρητικό μέρος του μαθήματος θα εξεταστεί η έννοια της κρίσης και θα δοθούν ορισμοί της, θα γίνει αναφορά στην διαμόρφωση της θεωρίας της κρίσης και στο εκλυτικό γεγονός και τη σημασία του. Επίσης, θα γίνει αναφορά στα στάδια και τις συνέπειες της κρίσης στο άτομο και την οικογένεια και στις στρατηγικές παρέμβασης. Τέλος θα διδαχθούν τα κυριότερα μοντέλα παρέμβασης για τον χειρισμό των κρίσεων. Το μάθημα θα εμπλουτιστεί με μελέτες περιπτώσεων για κάθε τύπο αναπτυξιακής κρίσης (γάμος, εφηβεία, γέννηση παιδιών, διαζύγιο, πένθος/ απώλεια κλπ).</p> <p>Οι φοιτητές /φοιτήτριες αναμένεται:</p> <p>Γνώσεις</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να διαθέτουν γενικές και ειδικές θεωρητικές γνώσεις για τα μοντέλα παρέμβασης σε καταστάσεις κρίσης • Να γνωρίσουν τα διαφορετικά μοντέλα παρέμβασης και παρεμβατικές διεργασίες για την αντιμετώπιση καταστάσεων κρίσης στο άτομο και την οικογένεια. <p>Δεξιότητες</p> <p>Οι φοιτητές μετά το τέλος του μαθήματος θα έχουν:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Αναπτύξει δεξιότητες αξιολόγησης περίπτωσης και λήψης κλινικής απόφασης • Αναπτύξει δεξιότητες διεπιστημονικής συνεργασίας με επαγγελματίες άλλων ειδικοτήτων. <p>Ικανότητες</p> <ul style="list-style-type: none"> • Αναπτύξει την ικανότητα εφαρμογής διαφορετικών μοντέλων παρέμβασης σε καταστάσεις κρίσης • Ικανότητα συνεργασίας με άτομα και οικογένειες σε καταστάσεις κρίσης 			

<ul style="list-style-type: none"> • Ικανότητα αναζήτησης, ανάλυσης και σύνθεσης δεδομένων και πληροφοριών • Ικανότητα λήψης αποφάσεων
Γενικές Ικανότητες
<ul style="list-style-type: none"> • Αναζήτηση, ανάλυση και σύνθεση δεδομένων και πληροφοριών • Λήψη αποφάσεων • Εργασία σε διεπιστημονικό περιβάλλον • Προαγωγή της ελεύθερης, δημιουργικής και επαγωγικής σκέψης

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

A. ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ

Το μάθημα αυτό αποσκοπεί στο να αποκτήσουν οι φοιτητές γενικές και ειδικές θεωρητικές γνώσεις για τα μοντέλα παρέμβασης σε καταστάσεις κρίσης και να ευαισθητοποιηθούν σε διαφορετικές προσεγγίσεις και παρεμβατικές διεργασίες για την αντιμετώπιση καταστάσεων κρίσης στο άτομο και στην οικογένεια στα πλαίσια της επαγγελματικής πρακτικής τους ως κοινωνικοί λειτουργοί.

B. ΕΝΟΤΗΤΕΣ

1. Εννοιολογικό περιεχόμενο-Θεωρίες για την κρίση -Είδη κρίσεων
2. Θεωρίες για την κρίση στην οικογένεια.
3. Κοινωνική Πολιτική για την οικογένεια σε κρίση
- 3 Μοντέλα παρέμβασης στην πρακτική της κοινωνικής εργασίας.
4. Μοντέλο παρέμβασης σε καταστάσεις κρίσης της Naomi Golan
5. Η προσέγγιση της Rapoport
6. Τα επτά στάδια του μοντέλου παρέμβασης σε καταστάσεις κρίσης του Roberts
7. Μελέτες περιπτώσεων
8. Η αρχική φάση παρέμβασης
9. Η επίλυση της κρίσης (μεσαία φάση)
10. Τελική αξιολόγηση

ΔΙΔΚΤΙΚΕΣ και ΜΑΘΗΣΙΑΚΕΣ ΜΕΘΟΔΟΙ - ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

ΤΡΟΠΟΣ ΠΑΡΑΔΟΣΗΣ	Πρόσωπο με πρόσωπο													
ΧΡΗΣΗ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΩΝ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΣ ΚΑΙ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΩΝ	<ul style="list-style-type: none"> • Χρήση βιντεοπρωτόκολλα και προβολή διαφανειών • Προβολή βίντεο • Παρουσίαση εργασιών με το πρόγραμμα Power Point • Υποστήριξη μαθησιακής διαδικασίας μέσω της ηλεκτρονικής πλατφόρμας e-class 													
ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ	<table border="1"> <thead> <tr> <th><i>Δραστηριότητα</i></th> <th><i>Φόρτος Εργασίας Εξαμήνου</i></th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Διαλέξεις</td> <td>60</td> </tr> <tr> <td>Εργασία</td> <td>28</td> </tr> <tr> <td>Αυτόνομη μελέτη</td> <td>50</td> </tr> <tr> <td>Μελέτη και ανάλυση βιβλιογραφίας</td> <td>50</td> </tr> <tr> <td>Σύνολο φόρτου</td> <td>188</td> </tr> </tbody> </table>	<i>Δραστηριότητα</i>	<i>Φόρτος Εργασίας Εξαμήνου</i>	Διαλέξεις	60	Εργασία	28	Αυτόνομη μελέτη	50	Μελέτη και ανάλυση βιβλιογραφίας	50	Σύνολο φόρτου	188	
<i>Δραστηριότητα</i>	<i>Φόρτος Εργασίας Εξαμήνου</i>													
Διαλέξεις	60													
Εργασία	28													
Αυτόνομη μελέτη	50													
Μελέτη και ανάλυση βιβλιογραφίας	50													
Σύνολο φόρτου	188													
ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΦΟΙΤΗΤΩΝ	Ο τελικός βαθμός των φοιτητών/φοιτητριών προκύπτει: I. Γραπτή τελική εξέταση (70%) που περιλαμβάνει: Ερωτήσεις πολλαπλής επιλογής ή Ερωτήσεις Σύντομης Απάντησης II. Project (30%)													

ΣΥΝΙΣΤΩΜΕΝΗ-ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ελληνόγλωσση

Βεργέτη, Α. (2009). *Κοινωνική Εργασία με οικογένειες σε κρίση*. Αθήνα: Τόπος.

Δημοπούλου- Λαγωνίκα, Μ. 2006. *Μεθοδολογία Κοινωνικής Εργασίας, Μοντέλα Παρέμβασης*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα

Payne, M. (2021). *Σύγχρονη θεωρία της Κοινωνικής Εργασίας*. Θεσσαλονίκη: ΔΙΣΙΓΜΑ

Collins, D., Jordan, C., Coleman, H. (2017). *Κοινωνική Εργασία με Οικογένεια*. ΒΗΤΑ ΙΑΤΡΙΚΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΜΕΠΕ

Ξενόγλωσση

Coady, N. and Lehmann P. (Eds) (2016). *Theoretical Perspectives for Direct Social Work Practice: A Generalist – Eclectic Approach*. Springer Publishing Company

Roberts, R.A. (Ed) (2005). *Crisis Intervention Handbook: Assessment, Treatment, and Research*. Oxford University Press

ΣΧΟΛΗ	ΣΕΥ		
ΤΜΗΜΑ	ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ		
ΕΠΙΠΕΔΟ ΣΠΟΥΔΩΝ	Μεταπτυχιακό «Διαμεθοδικές Κοινωνικές Παρεμβάσεις σε Καταστάσεις Κρίσης»		
ΚΩΔΙΚΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	B-A02	ΕΞΑΜΗΝΟ ΣΠΟΥΔΩΝ	B' Εξάμηνο/Α' Κατεύθυνση
ΤΙΤΛΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	ΚΑΚΟΠΟΙΗΣΗ – ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ		
ΑΥΤΟΤΕΛΕΙΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ	ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΕΣ ΩΡΕΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ	ΠΙΣΤΩΤΙΚΕΣ ΜΟΝΑΔΕΣ	
Θεωρία	3	7,5 ECTS	
ΤΥΠΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	Υποχρεωτικό Κατεύθυνσης		
ΠΡΟΑΠΑΙΤΟΥΜΕΝΑ ΜΑΘΗΜΑΤΑ:	Όχι		
ΓΛΩΣΣΑ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ και ΕΞΕΤΑΣΕΩΝ:	Ελληνική		
ΤΟ ΜΑΘΗΜΑ ΠΡΟΣΦΕΡΕΤΑΙ ΣΕ ΦΟΙΤΗΤΕΣ ERASMUS	Όχι		
ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΣΕΛΙΔΑ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ (URL)	https://eclass.hmu.gr/courses/YK312/		

ΜΑΘΗΣΙΑΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ	
<p>Στόχος του μαθήματος είναι η ευαισθητοποίηση των φοιτητών σχετικά με ζητήματα κακοποίησης παιδιών και ενηλίκων, η βελτίωση των γνώσεών τους και η ενίσχυση των δεξιοτήτων τους στην αποτελεσματική διαχείριση και υποστήριξη των θυμάτων και των δραστών.</p> <p>Οι φοιτητές /φοιτήτριες αναμένεται να κατακτήσουν:</p> <p><u>Γνώσεις</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Κατανόηση του μηχανισμού της βίας και των ερμηνευτικών θεωρητικών προσεγγίσεων. • Αναγνώρισης των πρώιμων σωματικών, συναισθηματικών και συμπεριφορικών ενδείξεων της κακοποίησης και των συνέπειών της στο παιδί και τον ενήλικα. <p><u>Δεξιότητες</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Διαλογής των περιπτώσεων κακοποίησης με αξιοποίηση αξιόπιστων εργαλείων. • Εκτίμησης της κατάστασης και αξιολόγησης του κινδύνου. • Παροχής συμβουλευτικής υποστήριξης στα θύματα και στην οικογένειά τους. • Καταγραφής και τεκμηρίωσης της περίπτωσης σε αρχείο. • Συνηγορίας και προάσπισης των δικαιωμάτων των θυμάτων. • Εφαρμογής της ισχύουσας νομοθεσίας για περιπτώσεις κακοποίησης παιδιών και ενηλίκων. • Σχεδιασμού και εφαρμογής εξατομικευμένων παρεμβάσεων για την υποστήριξη θυμάτων κακοποίησης και δραστών. <p><u>Ικανότητες</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Κριτικής ανάλυσης και σκέψης για τους παράγοντες που επηρεάζουν την πρακτική της κοινωνικής εργασίας στη διαχείριση περιπτώσεων κακοποίησης. • Διεπιστημονικής διαχείρισης περιπτώσεων κακοποίησης. • Λήψης απόφασης βάσει ενδείξεων, σχετικά με το εξατομικευμένο πλάνο υποστήριξης θυμάτων και δραστών. 	
	Γενικές Ικανότητες
	<ul style="list-style-type: none"> • Εργασία σε διεπιστημονικό περιβάλλον • Σεβασμός στη διαφορετικότητα και στην πολυπολιτισμικότητα

- Επίδειξη κοινωνικής, επαγγελματικής και ηθικής υπευθυνότητας
- Λήψη αποφάσεων
- Προαγωγή της ελεύθερης, δημιουργικής και απαγωγικής και επαγωγικής σκέψης
- Σεβασμός στο φυσικό περιβάλλον
- Αυτόνομη Εργασία
- Αναζήτηση, ανάλυση και σύνθεση δεδομένων και πληροφοριών, με τη χρήση και των απαραίτητων τεχνολογιών
- Παραγωγή νέων ερευνητικών ιδεών

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

A. ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ

Το μάθημα στοχεύει στην ευαισθητοποίηση των φοιτητών σχετικά με ζητήματα κακοποίησης παιδιών και ενηλίκων, στη βελτίωση των γνώσεών τους και στην ενίσχυση των δεξιοτήτων τους στην αποτελεσματική διαχείριση και υποστήριξη των θυμάτων και των δράστών.

B. ΕΝΟΤΗΤΕΣ

1. Θεωρητικές προσεγγίσεις.
2. Παράγοντες κινδύνου και συνέπειες.
3. Κλινικοί δείκτες της κακοποίησης παιδιών και ενηλίκων.
4. Κλινικά πρωτόκολλα και κατευθυντήριες οδηγίες για την αναγνώριση και τη διαχείριση της κακοποίησης κατά των παιδιών και των ενηλίκων.
5. Πολιτισμική ικανότητα στην αντιμετώπιση θυμάτων κακοποίησης.
6. Έλεγχος διαλογής για ανίχνευση κακοποιητικών σχέσεων
7. Βασικές αρχές συνέντευξης, εμπόδια στη συνέντευξη, ευαίσθητες ερωτήσεις.
8. Καταγραφή και τεκμηρίωση της κακοποίησης
9. Διαχείριση ευαίσθητων πληροφοριών και διατμηματική/διεπιστημονική χρήση προσωπικών δεδομένων.
10. Τεχνικές συμβουλευτικής θυμάτων και προγράμματα παρέμβασης σε δράστες.
11. Παραπομπή - δικτύωση.
12. Υποχρεωτική αναφορά περίπτωσης.
13. Νομικό πλαίσιο.

ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ και ΜΑΘΗΣΙΑΚΕΣ ΜΕΘΟΔΟΙ - ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

ΤΡΟΠΟΣ ΠΑΡΑΔΟΣΗΣ	Πρόσωπο με πρόσωπο													
ΧΡΗΣΗ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΩΝ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΣ ΚΑΙ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΩΝ	<ul style="list-style-type: none"> • Χρήση βιντεοπρωτόζεκτορα και προβολή διαφανειών • Προβολή βίντεο • Παρουσίαση εργασιών με το πρόγραμμα Power Point • Υποστήριξη μαθησιακής διαδικασίας μέσω της ηλεκτρονικής πλατφόρμας e-class 													
ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ	<table border="1"> <thead> <tr> <th>Δραστηριότητα</th> <th>Φόρτος Εργασίας Εξαμήνου</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Διαλέξεις</td> <td>98</td> </tr> <tr> <td>Εργασία</td> <td>40</td> </tr> <tr> <td>Αυτόνομη μελέτη</td> <td>30</td> </tr> <tr> <td>Μελέτη και ανάλυση βιβλιογραφίας</td> <td>20</td> </tr> <tr> <td>Σύνολο φόρτου</td> <td>188</td> </tr> </tbody> </table>		Δραστηριότητα	Φόρτος Εργασίας Εξαμήνου	Διαλέξεις	98	Εργασία	40	Αυτόνομη μελέτη	30	Μελέτη και ανάλυση βιβλιογραφίας	20	Σύνολο φόρτου	188
Δραστηριότητα	Φόρτος Εργασίας Εξαμήνου													
Διαλέξεις	98													
Εργασία	40													
Αυτόνομη μελέτη	30													
Μελέτη και ανάλυση βιβλιογραφίας	20													
Σύνολο φόρτου	188													
ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΦΟΙΤΗΤΩΝ	Ο τελικός βαθμός των φοιτητών/φοιτητριών προκύπτει:													

	<ul style="list-style-type: none"> • Τελική εξέταση (70%) • Εργασίες (30%)
--	--

ΣΥΝΙΣΤΩΜΕΝΗ-ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ελληνόγλωσση βιβλιογραφία

Χατζηφωτίου Σ. (2021) Κοινωνική Εργασία και Ενδοοικογενειακή βία. Εκδόσεις Τζιόλα

Bewley,S., Welch, J. (2016) ABC Ενδοοικογενειακή βία. Εκδόσεις: Παρισιάνου

Τζαμαλούκα, Γ., Παπαδακάκη, Μ., Χατζηφωτίου, Σ., Χλιαουτάκης, Ι. (2006). Συμπεριφορές συναισθηματικής κακοποίησης σε ενήλικα ζευγάρια: ένα υπόδειγμα με ερμηνευτικό παράγοντα τον τρόπο ζωής, Βήμα των Κοινωνικών Επιστημών, Τόμος 1Β', Τεύχος 46, 113-155.

Τζαμαλούκα, Γ., Ζύγα, Ε., Φωτεινά, Ε., Παπαδακάκη, Μ., Χλιαουτάκης, Ι. (2006). Η βίωση ενδογενεϊκής βίας και οι ψυχολογικές της συνέπειες στους εφήβους, Ψυχολογία, 13(3), 109-133.

Παπαδακάκη, Μ., Τσαλκάνης, Α. Αραβαντινού, Τ., Ευτυχίδη, Ρ., Ιωσηφίδης Ι., Χλιαουτάκης Ι. (2013). «Σεξουαλική επιθετικότητα νέων ανδρών και παράγοντες που την ενισχύουν», Ψυχολογία, 20(2).

Κούτα, Χ., Χατζηγεωργίου, Ε., Παπαδακάκη, Μ., Χλιαουτάκης Ι., (2016) “Νεανική Σεξουαλική Επιθετικότητα και Θυματοποίηση (Y-SAV) σε Κύπρο και Ελλάδα”, Νοσηλευτική, Τόμος 55, Τεύχος 2.

Ξενόγλωσση βιβλιογραφία

Roberts, G., Hegarty, K., & Feder, G. (2006). *Intimate partner abuse and health professionals: New approaches to domestic violence* Edinburgh: Churchill Livingstone.

McClenen, J. C. (2010). *Social Work and Family Violence: Theories, Assessment, and Intervention*. NY: Springer.

Bewley,S., Welch, J. (2016) ABC Ενδοοικογενειακή βία. Εκδόσεις: Παρισιάνου

ΣΧΟΛΗ	ΣΕΥ		
ΤΜΗΜΑ	ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ		
ΕΠΙΠΕΔΟ ΣΠΟΥΔΩΝ	Μεταπτυχιακό «Διαμεθοδικές Κοινωνικές Παρεμβάσεις σε Καταστάσεις Κρίσης»		
ΚΩΔΙΚΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	B-A03	ΕΞΑΜΗΝΟ ΣΠΟΥΔΩΝ	B' Εξάμηνο/A' Κατεύθυνση
ΤΙΤΛΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ ΣΤΗΝ ΠΡΟΛΗΨΗ ΚΑΙ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΩΝ ΥΓΕΙΑΣ ΚΑΙ ΨΥΧΙΚΗΣ ΥΓΕΙΑΣ		
ΑΥΤΟΤΕΛΕΙΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ	ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΕΣ ΩΡΕΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ	ΠΙΣΤΩΤΙΚΕΣ ΜΟΝΑΔΕΣ	
Θεωρία	3	7,5	
ΤΥΠΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	Υποχρεωτικό Κατεύθυνσης		
ΠΡΟΑΠΑΙΤΟΥΜΕΝΑ ΜΑΘΗΜΑΤΑ:	Όχι		
ΓΛΩΣΣΑ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ και ΕΞΕΤΑΣΕΩΝ:	Ελληνική		
ΤΟ ΜΑΘΗΜΑ ΠΡΟΣΦΕΡΕΤΑΙ ΣΕ ΦΟΙΤΗΤΕΣ ERASMUS	Όχι		
ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΣΕΛΙΔΑ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ (URL)	https://eclass.hmu.gr/modules/course_info/index.php?course=YK299		

ΜΑΘΗΣΙΑΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Στόχος του μαθήματος είναι η ολιστική προσέγγιση σύγχρονων ζητημάτων πρόληψης και αντιμετώπισης προβλημάτων υγείας και ψυχικής υγείας. Θεωρήσεις, αρχές και μέθοδοι της προαγωγής υγείας στην πρακτική άσκηση της Κοινωνικής Εργασίας θα εξεταστούν καθώς και εργαλεία για το σχεδιασμό πολυεπίπεδων παρεμβάσεων στη συνέχεια της κοινωνικής φροντίδας μέσα από το πρίσμα των κοινωνικών προσδιοριστών της υγείας .

Οι φοιτητές /φοιτήτριες αναμένεται να:

Γνώσεις

- Κατανοούν την ανάγκη να ανταποκρίνονται στις συνεχείς μεταβαλλόμενες ανάγκες της πρόληψης.
- Διαθέτουν γνώσεις για την εκτίμηση αναγκών υγείας και των καινοτόμων εργαλείων συλλογής δεδομένων για την πρόληψη και αντιμετώπιση των προβλημάτων υγείας στην πρακτική της Κοινωνικής Εργασίας.
- Κατανοούν την σημασία της ιεράρχησης των αναγκών υγείας, της επιλογής στρατηγικών και στην δημιουργία πλάνων πρόληψης, παρέμβασης και δράσης στην πρακτική της Κοινωνικής Εργασίας.
- Διαθέτουν γνώσεις στον σχεδιασμό προληπτικών παρεμβάσεων σε επίπεδο ατόμου, ομάδας και κοινότητας.

- Κατανοούν την συνέχεια στην φροντίδας υγείας και κοινωνικής φροντίδας.

Δεξιότητες

- Αποκτήσουν δεξιότητες σε μεθόδους και εργαλεία συλλογής εκτίμησης αναγκών υγείας στην πρακτική της Κοινωνικής Εργασίας.
- Αποκτήσουν δεξιότητες στην αξιοποίηση εργαλείων λήψης απόφασης και ιεράρχησης αναγκών υγείας στην πρόληψη και αντιμετώπιση προβλημάτων υγείας.
- Αποκτήσουν δεξιότητες για τον σχεδιασμό πολυεπίπεδων παρεμβάσεων.

Ικανότητες

- Σχεδιάζουν παρεμβάσεις πρόληψης & αντιμετώπισης υγείας και ψυχικής υγείας.
- Εφαρμόζουν θεωρίες/ μοντέλα στο σχεδιασμό στρατηγικών για την προαγωγή της υγείας/ψυχικής υγείας και την αντιμετώπιση των προβλημάτων υγείας.
- Διερευνούν και αξιοποιούν εργαλεία και μεθόδους για φλέγοντα ζητήματα της προαγωγής υγείας & της ψυχικής υγείας και της συνέχειας στην κοινωνική φροντίδα υγείας.

Γενικές Ικανότητες

- Εργασία σε διεπιστημονικό περιβάλλον
- Σεβασμός στη διαφορετικότητα και στην πολυπολιτισμικότητα
- Επίδειξη κοινωνικής, επαγγελματικής και ηθικής υπευθυνότητας
- Λήψη αποφάσεων
- Προαγωγή της ελεύθερης, δημιουργικής και απαγωγικής και επαγωγικής σκέψης
- Σεβασμός στο φυσικό περιβάλλον
- Αυτόνομη Εργασία
- Αναζήτηση, ανάλυση και σύνθεση δεδομένων και πληροφοριών, με τη χρήση και των απαραίτητων τεχνολογιών
- Παραγωγή νέων ερευνητικών ιδεών
- Σχεδιασμός και διαχείριση έργων

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

A. ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ

Το μάθημα αυτό στοχεύει σε θεωρήσεις, μοντέλα, μεθόδους και σχεδιασμό παρεμβάσεων προαγωγής υγείας. Τρέχοντα ζητήματα υγείας και ψυχικής υγείας στην άσκηση της Κοινωνικής Εργασίας θα είναι στο επίκεντρο του μαθήματος. Τόσο ο αντίκτυπος της οικονομικής κρίσης στην ψυχική υγεία, όσο και ο αντίκτυπος των διαστάσεων της διαφορετικότητας όπως η ηλικία, η κοινωνική τάξη, ο πολιτισμός, η εθνικότητα, το φύλο, η οικογενειακή κατάσταση, η εθνική καταγωγή, η θρησκεία και ο σεξουαλικός προσανατολισμός θα αναλυθούν με βάση το μοντέλο των κοινωνικών προσδιοριστών. Σημαντικό μέρος του μαθήματος θα αποτελεί η εκπαίδευση σε εργαλεία και μεθόδους σε κάθε ενότητα.

B. ΕΝΟΤΗΤΕΣ

1. Υγεία και ασθένεια. Κοινωνικοί προσδιοριστές της υγείας
2. Εισαγωγή στις αρχές της προαγωγής της υγείας και της πρόληψης και η συνέχεια στη φροντίδα υγείας
3. Κοινωνική Εργασία και Δημόσια Υγεία
4. Φύλο και ψυχική υγεία
5. Ταυτότητα φύλου και σεξουαλικός προσανατολισμός και υγεία
6. Τα θεωρητικά μοντέλα των συμπεριφορών υγείας- Υγεία των εφήβων- Η τεχνική της παρακινήτικης συνέντευξης για την κατάχρηση αλκοόλ
7. Κοινωνικό κεφάλαιο, προαγωγή υγείας και κοινωνική εργασία με κοινότητα-Σχεδιασμός κοινοτικών παρεμβάσεων
8. Σχεδιασμός προγραμμάτων προαγωγής υγείας-προγράμματα παρέμβασης, σχεδιασμού και αξιολόγησης στην χρήση ουσιών
9. Προτεραιότητες υγείας στην κοινότητα. Κοινωνικός σχεδιασμός και χρονοδιαγράμματα.
10. Η θεωρία συσχέτισης και η νευροβιολογία ψυχολογικού τραύματος στην κλινική άσκηση. Προκλήσεις για την πρόληψη στην πρακτική της Κοινωνικής Εργασίας
11. Ανάρρωση από το τραύμα των κακοποιημένων γυναικών σε Ευρώπη και Αμερική

12. Αυτοτραυματισμός και αυτοκτονία. Προληπτικές παρεμβάσεις Κοινωνικής Εργασίας
13. Η παιδική ηλικία σε κρίση: Καλές πρακτικές στην αποτίμηση του προγραμματισμού των ψυχοκοινωνικών αναγκών
14. Εργαλεία αποτίμησης της υγείας και της ψυχικής υγείας

ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ και ΜΑΘΗΣΙΑΚΕΣ ΜΕΘΟΔΟΙ - ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

ΤΡΟΠΟΣ ΠΑΡΑΔΟΣΗΣ	Πρόσωπο με πρόσωπο												
ΧΡΗΣΗ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΩΝ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΣ ΚΑΙ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΩΝ	<ul style="list-style-type: none"> • Χρήση βιντεοπρωτόζεκτορα και προβολή διαφανειών • Προβολή βίντεο • Παρουσίαση εργασιών με το πρόγραμμα Power Point • Υποστήριξη μαθησιακής διαδικασίας μέσω της ηλεκτρονικής πλατφόρμας e-class 												
ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ	<table border="1"> <thead> <tr> <th>Δραστηριότητα</th> <th>Φόρτος Εργασίας Εξαμήνου</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Διαλέξεις</td> <td>70</td> </tr> <tr> <td>Εργασία</td> <td>40</td> </tr> <tr> <td>Αυτόνομη μελέτη</td> <td>30</td> </tr> <tr> <td>Μελέτη και ανάλυση βιβλιογραφίας</td> <td>48</td> </tr> <tr> <td>Σύνολο φόρτου</td> <td>188</td> </tr> </tbody> </table>	Δραστηριότητα	Φόρτος Εργασίας Εξαμήνου	Διαλέξεις	70	Εργασία	40	Αυτόνομη μελέτη	30	Μελέτη και ανάλυση βιβλιογραφίας	48	Σύνολο φόρτου	188
Δραστηριότητα	Φόρτος Εργασίας Εξαμήνου												
Διαλέξεις	70												
Εργασία	40												
Αυτόνομη μελέτη	30												
Μελέτη και ανάλυση βιβλιογραφίας	48												
Σύνολο φόρτου	188												
ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΦΟΙΤΗΤΩΝ	<p>Ο τελικός βαθμός των φοιτητών/φοιτητριών προκύπτει: Η θεωρία αντιστοιχεί στο 50% της συνολικής βαθμολογίας του μαθήματος και η τελική εργασία αντιστοιχεί στο υπόλοιπο 50% του μαθήματος.</p> <p>Γραπτή τελική εξέταση (50%) με ερωτήσεις ανάπτυξης και ανάλυση περιπτώσεων. Στη γραπτή εξέταση αξιολογείται: Η ανταπόκριση στην ανάπτυξη του θέματος, η τεκμηρίωση της απάντησης, η σαφήνεια στην απάντηση, η κριτική ικανότητα και η συνοχή και γραπτή έκφραση του κειμένου ώστε να είναι κατανοητό το περιεχόμενο.</p> <p>Τελική γραπτή εργασία (50%) θα αξιολογηθεί με τα παρακάτω οκτώ κριτήρια αξιολόγησης:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1.Μελέτη του υλικού της παράδοσης 2. Ακολουθία των σταδίων ανάπτυξης των μεθόδων 3. Ανάπτυξη το κάθε στάδιο 4. Συστηματική εργασία κάθε εβδομαδιαία συνάντηση 5. Παρουσίαση προόδου της εργασίας στην τάξη 6. Αξιοποίηση της ανατροφοδότησης μετά από την παρουσίαση στην τάξη 7.Συνέπεια των σταδίων στο τελικό κείμενο 8.Τεκμηρίωση τελικού κειμένου 												

ΣΥΝΙΣΤΩΜΕΝΗ-ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ελληνόγλωσση βιβλιογραφία
 Payne, M. (2021). *Modern Social Work Theory – Fifth edition*. Επιμέλεια Ράτσικα Ν., & Κούτρα, Κ., (2022). *Σύγχρονη Θεωρία της Κοινωνικής Εργασίας*, Εκδόσεις Δίσιγμα
 Chonody, J.M. & Teater, B. (2020). *Social Work Practice with Older Adults. An Actively Aging Framework for Practice*. Επιμέλεια Κούτρα Κ. & Ράτσικα Ν (2020). *Κοινωνική Εργασία με Ηλικιωμένα Ατομα. Η προοπτική της ενεργού γήρανσης*. Εκδόσεις ΔΙΣΙΓΜΑ. ISBN: 978-150-633-429-5
 Center for Substance Abuse Treatment. *Enhancing Motivation for Change in Substance Abuse Treatment. Treatment Improvement Protocol (TIP) Series, No. 35. HHS Publication No. (SMA) 13-4212*. Rockville, MD: Substance Abuse and Mental Health Services

Administration, 1999. Επιμέλεια Κούτρα Κλειώ (2020). Ενίσχυση των κινήτρων για αλλαγή στην θεραπεία της χρήσης ουσιών. Σειρά Πρωτοκόλλων Βελτιωμένης Θεραπείας (ΠΒΘ) 35. Τμήμα Κοινωνικής Εργασίας, Ηράκλειο: ΕΑΜΕΠΙΑ.

Ιατρίδης, Δ. (1990), Σχεδιασμός Κοινωνικής Πολιτικής. Αθήνα: GUTENBERG

Ξερόγλωσση βιβλιογραφία

Koutra, K., Burns, C., Sinko, L., Kita, S., Bilgin, H., & Saint Arnault, D. (2022). Trauma Recovery Rubric: A Mixed-Method Analysis of Trauma Recovery Pathways in Four Countries. *International Journal Environmental Research & Public Health*, 19, 10310. <https://doi.org/10.3390/ijerph191610310>

Koutra K. (2015). *Community development: A challenging strategy for Social Capital, Health Promotion and Community Social Work*. In: *Social Capital: Global Perspectives, Management Strategies and Effectiveness*, USA: Nova Science Publishers, INC

Kleio Koutra, Ann W. Roy, & Efrosini D. Kokaliari (2020). The effect of social capital on NSSI and suicidal behaviors among college students in Greece following the economic crisis. *International Social Work Journal*, 63(1) 100–112. <https://doi.org/10.1177/0020872818776726>

Rodelli, M., Koutra, K., Thorvaldsdottir, K.B., Bilgin, H., Ratsika, N., Testoni, I., Saint Arnault, M.D. (2022). Conceptual Development and Content Validation of a Multicultural Instrument to assess the Normalization of Gender-Based Violence. *Sexuality & Culture*, 26, 26–47. <https://doi.org/10.1007/s12119-021-09877-y>

Bywaters, P., McLeod, E., and Napier, L. (2009). *Social work and global health inequalities: Practice and policy developments*. Policy Press Scholarship Online DOI:10.1332/policypress/9781847421951.003.0011

Handbook for Public Health Social Work (2013). R. Keefe & E.T. Jurkowski (Ed). The Social Work Section Of The American Public Health Association. Springer Pub.

The Social Determinants of Health: A Social Work Perspective (2016). The Newfoundland and Labrador Association of Social Workers (NLASW)

Siegrist, J. and Marmot, M. (2006). *Social Inequalities in Health. New evidence and policy implications*. Oxford University Press

ΤΜΗΜΑ	ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ		
ΕΠΙΠΕΔΟ ΣΠΟΥΔΩΝ	Μεταπτυχιακό «Διαμεθοδικές Κοινωνικές Παρεμβάσεις σε Καταστάσεις Κρίσης»		
ΚΩΔΙΚΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	B-A04	ΕΞΑΜΗΝΟ ΣΠΟΥΔΩΝ	B' Εξάμηνο /Α' Κατεύθυνση
ΤΙΤΛΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	ΚΡΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΡΙΖΟΣΠΑΣΤΙΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ: ΠΡΟΛΗΨΗ ΚΑΙ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΝ ΚΡΙΣΗΣ		
ΑΥΤΟΤΕΛΕΙΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ	ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΕΣ ΩΡΕΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ	ΠΙΣΤΩΤΙΚΕΣ ΜΟΝΑΔΕΣ	
Θεωρία	3	7,5	
ΤΥΠΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	Υποχρεωτικό Κατεύθυνσης		
ΠΡΟΑΠΑΙΤΟΥΜΕΝΑ ΜΑΘΗΜΑΤΑ:	Όχι		
ΓΛΩΣΣΑ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ και ΕΞΕΤΑΣΕΩΝ:	Ελληνική		
ΤΟ ΜΑΘΗΜΑ ΠΡΟΣΦΕΡΕΤΑΙ ΣΕ ΦΟΙΤΗΤΕΣ ERASMUS	Όχι		
ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΣΕΛΙΔΑ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ (URL)	https://eclass.hmu.gr/courses/SWCRISIS106/		
ΜΑΘΗΣΙΑΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ			
<p>Σκοπός του μαθήματος «Ριζοσπαστική-Κριτική Κοινωνική Εργασία» είναι η απόκτηση γνώσεων για τη θεωρία και εφαρμογή της Ριζοσπαστικής και Κριτικής Κοινωνικής Εργασίας.</p> <p><i>Οι φοιτητές /φοιτήτριες αναμένεται να:</i></p> <p>Γνώσεις</p> <ul style="list-style-type: none"> • Διαθέτουν γνώσεις για τη ιστορική εξέλιξη, τη θεωρία και την εφαρμογή της Ριζοσπαστικής και Κριτικής Κοινωνικής Εργασίας • Κατανοούν τον τρόπο με τον οποίο οι κοινωνικοοικονομικές ανισότητες, η καταπίεση και οι διακρίσεις συμβάλλουν στη δημιουργία σύνθετων προβλημάτων • Συνδέουν τα προβλήματα των ωφελούμενων των κοινωνικών υπηρεσιών, με το συνολικότερο κοινωνικό/πολιτικό πλαίσιο και τα δομικά αίτια των κοινωνικών προβλημάτων • Κατανοούν τους μηχανισμούς ενοχοποίησης των χρηστών κοινωνικών υπηρεσιών • Αξιολογούν κριτικά τον ρόλο της κοινωνικής εργασίας στο σύγχρονο παγκοσμιοποιημένο περιβάλλον • Κατανοούν το ρόλο της κριτικής κοινωνικής εργασίας στην πρόληψη και αντιμετώπιση προβλημάτων όπως η φτώχεια, η ανεργία, ο κοινωνικός αποκλεισμός, ο ρατσισμός, οι διακρίσεις. <p>Δεξιότητες</p> <ul style="list-style-type: none"> • Αποκτούν δεξιότητες ενδυνάμωσης και συνηγορίας των κοινωνικά αποκλεισμένων ομάδων. • Αποκτούν δεξιότητες εφαρμογής σύγχρονων κλινικών και κοινοτικών μοντέλων ριζοσπαστικής και κριτικής κοινωνικής εργασίας <p>Ικανότητες</p> <ul style="list-style-type: none"> • Αναπτύσσουν ικανότητα κριτικής ανάλυσης και σκέψης για τα κοινωνικά προβλήματα και την πρακτική της κοινωνικής εργασίας. • Αποκτούν ικανότητα αυτοοργάνωσης των κοινωνικά αποκλεισμένων ομάδων • Αποκτούν ικανότητα σχεδιασμού και εφαρμογής πλάνου παρέμβασης, βάσει των συγκεκριμένων θεωρητικών προσεγγίσεων 			
	Γενικές Ικανότητες		
	<ul style="list-style-type: none"> • Ομαδική εργασία • Λήψη αποφάσεων 		

- Επίδειξη κοινωνικής, επαγγελματικής και ηθικής υπευθυνότητας και ευαισθησίας σε θέματα φύλου
- Σεβασμός στη διαφορετικότητα και στην πολυπολιτισμικότητα
- Προαγωγή της ελεύθερης, δημιουργικής και επαγωγικής σκέψης
- Άσκηση κριτικής και αυτοκριτικής
- Εργασία σε διεπιστημονικό περιβάλλον
- Λήψη αποφάσεων

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

A. ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ

Το μάθημα εστιάζει στην ιστορική εξέλιξη, στη θεωρία και εφαρμογή της Ριζοσπαστικής και Κριτικής Κοινωνικής Εργασίας. Επιδιώκεται η σύνδεση των προβλημάτων των χρηστών των κοινωνικών υπηρεσιών με τα δομικά αίτια των κοινωνικών προβλημάτων καθώς και η κριτική ανάλυση αυτών. Παρουσιάζεται αναλυτικά ο ρόλος της Ριζοσπαστικής και Κριτικής Κοινωνικής Εργασίας στην αντιμετώπιση της περιθωριοποίησης και των διακρίσεων.

B. ΕΝΟΤΗΤΕΣ

1. Εισαγωγή στην Ριζοσπαστική και Κριτική Θεωρία. Από την Ριζοσπαστική στην Κριτική Κοινωνική Εργασία
2. Κριτική αποτίμηση της ιστορίας της Κοινωνικής Εργασίας
3. Τα δομικά αίτια των κοινωνικών προβλημάτων και ο διπλός ρόλος της κοινωνικής εργασίας. Κριτική θεώρηση των κοινωνικών προβλημάτων
4. Ριζοσπαστική Κοινωνική Εργασία: Στόχοι, βασικά χαρακτηριστικά, ρόλος κοινωνικού λειτουργού
5. Κριτική Κοινωνική Εργασία: Στόχοι, βασικά χαρακτηριστικά, ρόλος κοινωνικού λειτουργού
6. Κριτική συνειδητοποίηση-Ενδυνάμωση και συνηγορία κοινωνικά αποκλεισμένων ατόμων-ομάδων
7. Κλινικά Μοντέλα Ριζοσπαστικής και Κριτικής Κοινωνικής Εργασίας
8. Κοινωνικά Μοντέλα Ριζοσπαστικής Κοινωνικής Εργασίας
9. Κριτική Κοινωνική Εργασία και Κοινωνικά Αποκλεισμένες Ομάδες
10. Η συμμετοχή και τα δικαιώματα των εξυπηρετούμενων στις κοινωνικές υπηρεσίες
11. Δυσκολίες στην εφαρμογή της ριζοσπαστικής και Κριτικής Κοινωνικής Εργασίας. Οι Οργανισμοί υγείας και Κοινωνικής Φροντίδας σε κρίση
12. Οικονομική κρίση και Κριτική Κοινωνική Εργασία. Οι κοινωνικοί λειτουργοί σε αναζήτηση νέου ρόλου

ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ και ΜΑΘΗΣΙΑΚΕΣ ΜΕΘΟΔΟΙ - ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

ΤΡΟΠΟΣ ΠΑΡΑΔΟΣΗΣ	Πρόσωπο με πρόσωπο															
ΧΡΗΣΗ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΩΝ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΣ ΚΑΙ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΩΝ	<ol style="list-style-type: none"> 1. Χρήση βιντεοπρωτόκολλα και προβολή διαφανειών 2. Προβολή βίντεο 3. Υποστήριξη μαθησιακής διαδικασίας μέσω της ηλεκτρονικής πλατφόρμας e-class 															
ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ	<table border="1"> <thead> <tr> <th><i>Δραστηριότητα</i></th> <th><i>Φόρτος Εργασίας Εξαμήνου</i></th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Διαλέξεις,</td> <td>55</td> </tr> <tr> <td>Ασκήσεις στην τάξη</td> <td>30</td> </tr> <tr> <td>Αυτόνομη μελέτη</td> <td>50</td> </tr> <tr> <td>Μελέτη και ανάλυση βιβλιογραφίας</td> <td>33</td> </tr> <tr> <td>Ανάλυση οπτικο-ακουστικού υλικού</td> <td>20</td> </tr> <tr> <td>Σύνολο φόρτου</td> <td>188</td> </tr> </tbody> </table>		<i>Δραστηριότητα</i>	<i>Φόρτος Εργασίας Εξαμήνου</i>	Διαλέξεις,	55	Ασκήσεις στην τάξη	30	Αυτόνομη μελέτη	50	Μελέτη και ανάλυση βιβλιογραφίας	33	Ανάλυση οπτικο-ακουστικού υλικού	20	Σύνολο φόρτου	188
<i>Δραστηριότητα</i>	<i>Φόρτος Εργασίας Εξαμήνου</i>															
Διαλέξεις,	55															
Ασκήσεις στην τάξη	30															
Αυτόνομη μελέτη	50															
Μελέτη και ανάλυση βιβλιογραφίας	33															
Ανάλυση οπτικο-ακουστικού υλικού	20															
Σύνολο φόρτου	188															

ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΦΟΙΤΗΤΩΝ	<p>-Γραπτή τελική εξέταση με θέματα ανάπτυξης. Στη γραπτή εξέταση αξιολογείται: Η ανταπόκριση του φοιτητή στην ανάπτυξη του θέματος, η τεκμηρίωση της απάντησης του, η σαφήνεια στην απάντηση, η κριτική του ικανότητα και η συνοχή και γραπτή έκφραση του κειμένου ώστε να είναι κατανοητό το περιεχόμενο του.</p> <p>-Συμμετοχή στην υλοποίηση του μαθήματος και σε ασκήσεις (20% της συνολικής βαθμολογίας)</p>
--------------------------------	--

ΣΥΝΙΣΤΩΜΕΝΗ-ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ελληνόγλωσση βιβλιογραφία

- Ζαϊμάκης, Γ. (2011). *Κοινοτική Εργασία και Τοπικές Κοινωνίες. Ανάπτυξη, Συλλογική Δράση, Πολυπολιτισμικότητα*. Αθήνα: Πλέθρον
- Ζαϊμάκης, Γ. & Κανδυλάκη, Α. (επιμ.) (2005). *Δίκτυα κοινωνικής Προστασίας. Μορφές παρέμβασης σε ευπαθείς ομάδες και σε πολυπολιτισμικές κοινότητες*. Αθήνα: Κριτική
- Ιωακειμίδης, Β. (επιμ.) (2012). *Κοινωνική Εργασία για την Κοινωνική Δικαιοσύνη, Ριζοσπαστική και Κριτική Θεωρία, Πρακτική, Παραδείγματα*. Αθήνα: Των
- Καλλιδικάκη, Θ. & Κασσέρη, Ζ. (2015). *Κοινωνική εργασία στην εκπαίδευση: στα θρανία των ετεροτήτων*. Αθήνα: Τόπος.
- Κανδυλάκη, Α. (2009). *Κοινωνική Εργασία σε Πολυπολιτισμικό Περιβάλλον*. Αθήνα: Τόπος
- Κανδυλάκη, Α. (επιμ.) (2018) *Κοινωνική Εργασία. Πολιτισμική Ετερότητα & Κριτικός Αναστοχασμός*. Αθήνα: Τόπος
- Καραγκούνης, Β. (2008). *Κοινοτική Εργασία & Τοπική Ανάπτυξη*. Αθήνα: Τόπος και Βασίλης Καραγκούνης.
- Payne, M. (2000). *Σύγχρονη Θεωρία της Κοινωνικής Εργασίας*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα
- Πουλόπουλος, Χ. (2014) *Κρίση, Φόβος και Διάρρηξη της Κοινωνικής Συνοχής*. Αθήνα: Τόπος

Ξενόγλωσση βιβλιογραφία

- Adam–Dominelli, L and Payne, M. (2009). *Critical Practice in Social Work*. 2nd Edition Basingstoke, Hampshire: Palgrave Macmillan
- Ferguson, I., Woodward, R. (2009). *Radical Social Work in Practice: Making a difference*. Social Work in Practice Series. Bristol: Policy Press
- Ferguson, I., Ioakimidis, V. & Lavalette, M. (2018). *Global Social Work in a Political Context. Radical Perspectives*. Bristol: Policy Press.
- Fook, J. (2016). *Social Work: A critical approach to Practice*. Australia: Allen & Unwin
- Fook, J. (2003). *Social Work: Critical Theory and Practice: London, Sage Publications*
- Fraser, S. and Matthews, S. (2008). *The Critical Practitioner in Social Work and Health Care. The Open University, Milton Keynes: Sage Publications*
- June A., Pease, B. and Briskman, L. (2003). *Critical Social Work: An Introduction to Theories and Practices*. Australia: Allen & Unwin
- Lavalette, M. (Ed.). (2011). *Radical social work today: Social work at the crossroads*. Bristol, UK: Policy Press.

Άρθρα –Κεφάλαια σε βιβλία-Εισηγήσεις στα ελληνικά

- Γιάννου, Δ. (2012). «Μια εισαγωγή στην Κριτική Κοινωνική Εργασία», *Δίκτυο Δράσης Κοινωνικών Λειτουργών*. <https://socialworkaction.files.wordpress.com/2012/09/criticalsw.pdf>
- Δεδότση, Σ. & Young, A. (2014) «Η εκπαίδευση στην κοινωνική εργασία και η αντικαταπιεστική προσέγγιση σε περιόδους κρίσης», *Εισήγηση, 5^ο Διεθνές Επιστ. Συνέδριο Επιστημονικής Εταιρείας Κοινωνικής Πολιτικής 'Κοιν. Πολιτική την εποχή της κρίσης: Στο σταυροδρόμι των επιλογών'*. Αθήνα, 8-10 Μαΐου 2014
- Ιωακειμίδης, Β. (2012) «Αντί επιλόγου, κοινωνική εργασία για την κοινωνική δικαιοσύνη», *στο* Ιωακειμίδης, Β. (επιμ.), *Κοινωνική Εργασία για την Κοινωνική Δικαιοσύνη, Ριζοσπαστική και Κριτική Θεωρία, Πρακτική, Παραδείγματα*. Αθήνα: Των (<https://socialworkaction.files.wordpress.com/2012/06/radicalsw.pdf>)
- Καλλιδικάκη, Θ. (2012) *Όψεις της κοινωνικής εργασίας την εποχή της οικονομικής κρίσης*. *Κοινωνική Εργασία*, 107, 135–151.
- Κανδυλάκη, Α. (2014) «Αντικαταπιεστικές προσεγγίσεις και ανθρώπινα δικαιώματα στην κοινωνική εργασία στο σχολείο» *στο* Καλλιδικάκη, Θ. & Κασσέρη, Ζ., (επιμ.), *Κοινωνική Εργασία στην Εκπαίδευση: Στα θρανία των ετεροτήτων*. Αθήνα: Τόπος

- Κασσέρη, Ζ. (2014) «Ας γίνουμε και εμείς οι οπλοφόροι τους να μη σκουριάσει ποτέ η πανοπλία τους. Κοινωνική Εργασία και ενδυνάμωση οικογενειών παιδιών με αναπηρία στην εκπαίδευση» στο Καλλινικάκη, Θ. & Κασσέρη, Ζ., (επιμ.), *Κοινωνική Εργασία στην Εκπαίδευση: Στα θρανία των ετεροτήτων*. Αθήνα: Τόπος
- Παπαδάκη, Ε. (2012) «Η επαγγελματική ζωή των κοινωνικών λειτουργών στις κοινωνικές υπηρεσίες του δημόσιου τομέα στην Κρήτη: υπερβολικές εργασιακές απαιτήσεις, περιορισμένη επαγγελματική ανάπτυξη, μικρή υποστήριξη» στο Ιωακειμίδης Β. (επιμ.), *Κοινωνική Εργασία για την Κοινωνική Δικαιοσύνη. Ριζοσπαστική και Κριτική Θεωρία, Πρακτική, Παραδείγματα*. Αθήνα: Ίων
- Πουλόπουλος, Χ. (2012). Οι επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στην εφαρμογή της κοινωνικής εργασίας. *Κοινωνική Εργασία*, 107, 153–165.
- Τελώνη, Δ. (2014) «Κοινωνική δράση και κοινωνική εργασία στην κοινότητα με μετανάστες/πρόσφυγες: Η περίπτωση της Πάτρας ως ένα εναλλακτικό μοντέλο δράσης» στο Ιωακειμίδης, Β. (επιμ.), *Κοινωνική Εργασία για την Κοινωνική Δικαιοσύνη, Ριζοσπαστική και Κριτική Θεωρία, Πρακτική, Παραδείγματα*. Αθήνα: Ίων
- Ferguson, I. (2012) «Μια άλλη κοινωνική εργασία είναι εφικτή! Επανακτώντας την ριζοσπαστική παράδοση», στο Ιωακειμίδης, Β. (επιμ.), *Κοινωνική Εργασία για την Κοινωνική Δικαιοσύνη, Ριζοσπαστική και Κριτική Θεωρία, Πρακτική, Παραδείγματα*. Αθήνα: Ίων.
- Ξενόγλωσσα άρθρα**
- Buchanan, A. & Kallinikaki, Th. (2018) *Meeting the needs of unaccompanied children in Greece. International Social Work 1-14*
- Ioakimidis, V. & Teloni, D. (2013). *Greek social work and the never-ending crisis of the welfare state. Critical and Radical Social Work*, 1(1), 31-49.
- Ioakimidis, V. Cruz Santos, C. & Martinez Herrero, I. (2014). *Reconceptualizing Social Work in times of crisis: An examination of the cases of Greece, Spain and Portugal. International Social Work*, 57(4), 285-300.
- Kallinikaki, T. (2015). *Child protection in times of crisis in Greece. International Journal of Social Pedagogy – Special Issue ‘Social Pedagogy in Times of Crisis in Greece’*, 4(1), 177–189
- Karagkounis, V. (2017). *Social work in Greece in the time of austerity: challenges and prospects. European Journal of Social Work*, 20 (5), 651-665
- Pentaraki, M. (2013). *If we do not cut social spending, we will end up like Greece’: Challenging consent to austerity through social work action. Critical Social Policy*, 33(4), 700–711.
- Pentaraki, M. (2015). *The executive committee of the Greek Professional Association of Social Work in an age of austerity: Examining its response. European Journal of Social Work*, 18(1), 140–155.
- Pentaraki, M. (published online: 31 Aug 2017). *Practising social work in a context of austerity: experiences of public sector social workers in Greece. European Journal of Social Work*
- Pentaraki, M. (published online: 20 Feb 2018). *Austerity common sense and contested understandings of the austerity measures within a leadership of a Professional Association of Social Workers. European Journal of Social Work*

Διεθνή επιστημονικά περιοδικά:

Community Development
 Critical and Radical Social Work Journal
 Critical Social Policy
 European Journal of Social Work
 International Journal of Social Work
 Journal of Poverty and Social Justice

Β' ΕΞΑΜΗΝΟ Β' ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗ

ΣΧΟΛΗ	ΣΕΥ		
ΤΜΗΜΑ	ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ		
ΕΠΙΠΕΔΟ ΣΠΟΥΔΩΝ	Μεταπτυχιακό «Διαμεθοδικές Κοινωνικές Παρεμβάσεις σε Καταστάσεις Κρίσης»		
ΚΩΔΙΚΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	B-B01	ΕΞΑΜΗΝΟ ΣΠΟΥΔΩΝ	B' Εξάμηνο / B' Κατεύθυνση
ΤΙΤΛΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΤΙΚΟ – ΠΡΟΣΦΥΓΙΚΟ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ. ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΕΝΤΑΞΗΣ – ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ		
ΑΥΤΟΤΕΛΕΙΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ		ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΕΣ ΩΡΕΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ	ΠΙΣΤΩΤΙΚΕΣ ΜΟΝΑΔΕΣ
	Θεωρία	3	7,5
ΤΥΠΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	Υποχρεωτικό κατεύθυνσης		
ΠΡΟΑΠΑΙΤΟΥΜΕΝΑ ΜΑΘΗΜΑΤΑ:	ΟΧΙ		
ΓΛΩΣΣΑ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ και ΕΞΕΤΑΣΕΩΝ:	Ελληνική		
ΤΟ ΜΑΘΗΜΑ ΠΡΟΣΦΕΡΕΤΑΙ ΣΕ ΦΟΙΤΗΤΕΣ ERASMUS	ΟΧΙ		
ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΣΕΛΙΔΑ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ (URL)	https://eclass.hmu.gr/courses/SWCRISIS105/		
ΜΑΘΗΣΙΑΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ			
<p>Στόχος του μαθήματος είναι να παρουσιάσει τα βασικά στοιχεία που συνθέτουν το μεταναστευτικό και προσφυγικό φαινόμενο στην Ελλάδα καθώς και τις διεθνείς τάσεις εξέλιξης του στον 21ο αιώνα. Θα επικεντρωθούμε στην μελέτη της ελληνικής περίπτωσης αναλύοντας τις διαστάσεις του φαινομένου, την εξέλιξη του, τη μεταναστευτική/προσφυγική και εκπαιδευτική πολιτική της χώρας.</p> <p>Οι φοιτητές/φοιτήτριες αναμένεται να:</p> <p>Γνώσεις</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να κατανοήσουν τον πολυδιάστατο χαρακτήρα του φαινομένου και να μελετήσουν την σύγχρονη διεθνή και ελληνική πραγματικότητα στο θέμα της μετανάστευσης και προσφυγιάς • Να μάθουν τους ορισμούς των βασικών εννοιών που χρησιμοποιούμε για την ανάλυση του φαινομένου • Να μελετήσουν και να κατανοήσουν τις θεωρητικές προσεγγίσεις των πολιτικών ένταξης των μεταναστών-προσφύγων • Να μελετήσουν και να κατανοήσουν τη σημασία της εκπαιδευτικής διαδικασίας στην ένταξη των μεταναστών – προσφύγων στην κοινωνία υποδοχής • Να μελετήσουν και να κατανοήσουν τα ζητήματα υποδοχής και εγκατάστασης των προσφύγων <p>Δεξιότητες</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να αποκτήσουν δεξιότητες κατανόησης-ανάλυσης των ζητημάτων που προκύπτουν από την μετανάστευση και τη προσφυγική μετακίνηση ώστε να συμβάλλουν στην πρόληψη και αντιμετώπισή τους. • Να αποκτήσουν δεξιότητες αποτίμησης των αντίστοιχων θεωριών και εννοιών κατά την παρέμβαση τους στο πεδίο ως Κοινωνικοί Λειτουργοί. • Να αποκτήσουν δεξιότητες στον σχεδιασμό και την εφαρμογή προγραμμάτων κοινωνικής ένταξης των μεταναστευτικών και προσφυγικών ομάδων. <p>Ικανότητες</p>			

<ul style="list-style-type: none"> • Να αναπτύσσουν ικανότητα κριτικής ανάλυσης και σκέψης για τα σύγχρονα μεταναστευτικά και προσφυγικά ζητήματα. • Να αναπτύσσουν ικανότητα αξιοποίησης του γνωστικού αντικειμένου που θα διδαχθούν με σκοπό την διερεύνηση των αναγκών των μεταναστευτικών και προσφυγικών κοινοτήτων στην χώρα υποδοχής. • Να αναπτύσσουν ικανότητα υποβολής τεκμηριωμένων προτάσεων όσον αφορά την κοινωνική ένταξη των μεταναστών και προσφύγων στις τοπικές κοινωνίες. 													
Γενικές Ικανότητες													
<ul style="list-style-type: none"> • Αναζήτηση, ανάλυση και σύνθεση δεδομένων και πληροφοριών • Σεβασμός στη διαφορετικότητα και στην πολυπολιτισμικότητα • Άσκηση κριτικής και αυτοκριτικής • Προαγωγή της ελεύθερης, δημιουργικής και επαγωγικής σκέψης 													
ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ													
A. ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ													
<p>Το μάθημα αυτό αποσκοπεί στην μελέτη του σύγχρονου μεταναστευτικού και προσφυγικού φαινομένου στην Ελλάδα καθώς και των προκλήσεων του στον τομέα της εγκατάστασης και της ένταξης των πληθυσμών αυτών στην χώρα υποδοχής. Θα παρουσιαστούν οι διαφορετικές πολιτικές ένταξης καθώς και τα καταγεγραμμένα κοινωνικά τους αποτελέσματα. Τέλος θα συζητήσουμε την συμβολή της εκπαίδευσης και ιδιαίτερα της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης στην ένταξη των διαφορετικών πολιτισμικών ομάδων στις χώρες υποδοχής.</p>													
B. ΕΝΟΤΗΤΕΣ													
(Οι παρακάτω ενότητες αντιστοιχούν σε περισσότερες ενότητες μαθημάτων)													
<ol style="list-style-type: none"> 1. Εννοιολογικό πλαίσιο. Το ζήτημα της ένταξης των μεταναστών και προσφύγων στην χώρα υποδοχής 2. Μορφές ένταξης. Κοινωνική Ενσωμάτωση και Ένταξη των Μεταναστών/προσφύγων 3. Πολιτικές εξωεδαφοποίησης της Ε.Ε. 4. Κοινό Ευρωπαϊκό σύστημα ασύλου 5. Διαχρονικές παθογένειες ελληνικού συστήματος ασύλου 6. Μεταναστευτική Πολιτική της ΕΕ 7. Μεταναστευτική Μετάβαση της Ελλάδας 8. Κράτος πρόνοιας και Μετανάστευση 9. Πολιτικές ένταξης 10. Διαπολιτισμική αγωγή και εκπαίδευση - Βασικές αρχές και αξίες 11. Η συμβολή της εκπαιδευτικής πολιτικής στην κοινωνική ένταξη των μεταναστών και προσφύγων 													
ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ και ΜΑΘΗΣΙΑΚΕΣ ΜΕΘΟΔΟΙ – ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ													
ΤΡΟΠΟΣ ΠΑΡΑΔΟΣΗΣ.	Πρόσωπο με πρόσωπο (δια ζώσης)												
ΧΡΗΣΗ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΩΝ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΣ ΚΑΙ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΩΝ	<ul style="list-style-type: none"> • Υποστήριξη Μαθησιακής διαδικασίας μέσω της ηλεκτρονικής πλατφόρμας e-class. • Χρήση λογισμικού power point στις παραδόσεις. • Προβολή βίντεο 												
ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ	<table border="1"> <thead> <tr> <th><i>Δραστηριότητα</i></th> <th><i>Φόρτος Εργασίας Εξαμήνου</i></th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Διαλέξεις</td> <td>70</td> </tr> <tr> <td>Προαιρετική Εργασία</td> <td>30</td> </tr> <tr> <td>Αυτόνομη μελέτη</td> <td>45</td> </tr> <tr> <td>Μελέτη και Ανάλυση βιβλιογραφίας</td> <td>43</td> </tr> <tr> <td>Σύνολο φόρτου (25 ώρες φόρτου εργασίας ανά πιστωτική μονάδα)</td> <td>188</td> </tr> </tbody> </table>	<i>Δραστηριότητα</i>	<i>Φόρτος Εργασίας Εξαμήνου</i>	Διαλέξεις	70	Προαιρετική Εργασία	30	Αυτόνομη μελέτη	45	Μελέτη και Ανάλυση βιβλιογραφίας	43	Σύνολο φόρτου (25 ώρες φόρτου εργασίας ανά πιστωτική μονάδα)	188
<i>Δραστηριότητα</i>	<i>Φόρτος Εργασίας Εξαμήνου</i>												
Διαλέξεις	70												
Προαιρετική Εργασία	30												
Αυτόνομη μελέτη	45												
Μελέτη και Ανάλυση βιβλιογραφίας	43												
Σύνολο φόρτου (25 ώρες φόρτου εργασίας ανά πιστωτική μονάδα)	188												

ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΦΟΙΤΗΤΩΝ	<p>Ο τελικός βαθμός των φοιτητών/φοιτητριών προκύπτει:</p> <p>I. Γραπτή τελική εξέταση (70%) που περιλαμβάνει: Ερωτήσεις πολλαπλής επιλογής Ερωτήσεις Σύντομης Απάντησης</p> <p>II. Εργασία προαιρετική (30%)</p>
ΣΥΝΙΣΤΩΜΕΝΗ-ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	
<p>Ελληνόγλωσση βιβλιογραφία</p> <p>Γκόλντιν, Ι., Κάμερον, Τζ., Μπαλαρατζάν, Μ. (2013). Αυτοί δεν είναι σαν και μας. Ρέθυμνο: Πανεπιστημιακές εκδόσεις Κρήτης.</p> <p>Παπαθεοδώρου Θ. (2015) Νομικό καθεστώς αλλοδαπών. Ελληνική και Ευρωπαϊκή νομοθεσία. Αθήνα: Νομική βιβλιοθήκη.</p> <p>Τριανταφυλλίδου, Α. και Μαρούκης, Θ. (επ.) (2010) Η μετανάστευση στην Ελλάδα του 21^{ου} αιών., Αθήνα: Κριτική.</p> <p>Τριανταφυλλίδου, Α. και Ρουμπίνη Γρ. (επ.) (2009) Η μετανάστευση στην Ενωμένη Ευρώπη. Αθήνα: Κριτική.</p> <p>Ήρα Έμκε Πουλοπούλου (2007) Η μεταναστευτική πρόκληση. Αθήνα: Παπαζήσης.</p> <p>Green N. L., 2004, Οι δρόμοι της μετανάστευσης, Σύγχρονες θεωρητικές προσεγγίσεις. Αθήνα: Σαββάλας.</p> <p>Παύλου, Μ. και Χριστόπουλος, Δ. (επ.) (2004) Η Ελλάδα της μετανάστευσης, Κοινωνική συμμετοχή, δικαιώματα και ιδιότητα του πολίτη. Αθήνα: Κριτική</p> <p>Κασιμάτη, Κ. (επ.) (2003) Πολιτικές Μετανάστευσης και Στρατηγικές Ένταξης. Η περίπτωση των Αλβανών και Πολωνών μεταναστών, Αθήνα: Γκούτεμπεργκ.</p> <p>Παύλου, Μ. Χριστόπουλος, Δ. (επ.) (2004) Η Ελλάδα της μετανάστευσης. Κοινωνική συμμετοχή και ιδιότητα του πολίτη, Αθήνα: Κριτική και ΚΕΜΟ.</p> <p>Ρόντος, Κ., Ναγόπουλος, Ν., Πανάγος, Ν.(2017). <i>Το προσφυγικό – μεταναστευτικό φαινόμενο στη Λέσβο και η τοπική κοινωνία: στάσεις και συμπεριφορές</i>. Θεσσαλονίκη: Εκδ. Τζιόλα.</p> <p>Μωυσίδης, Α., Παπαδοπούλου, Δ., (Επιμ.)(2011). <i>Η κοινωνική ενσωμάτωση των μεταναστών στην Ελλάδα. Εργασία, εκπαίδευση, ταυτότητες</i>. Αθήνα: Εκδόσεις Κριτική.</p> <p>Βαΐου Ντ., Στρατηγάκη Μ. (Επιμ.) (2009). <i>Το φύλο της μετανάστευσης</i>. Αθήνα: Εκδόσεις Μεταίχμιο.</p> <p>Ξενόγλωσση βιβλιογραφία</p> <p>Palaiologou, N. & Dietz G. (2012). Mapping the Broad Field of Multicultural and Intercultural Education Worldwide: Towards the Development of a New Citizen. Cambridge Scholar Publishing.</p> <p>Sierens and Van Avermaet (2014). Language diversity in education: evolving from multilingual education to functional multilingual learning. https://biblio.ugent.be/publication/4284796</p> <p>Catarci, M. & Fiorucci, M. (2016). Intercultural Education in the European Context: Theories, Experiences, Challenges. Routledge</p>	

ΣΧΟΛΗ	ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΥΓΕΙΑΣ		
ΤΜΗΜΑ	ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ		
ΕΠΙΠΕΔΟ ΣΠΟΥΔΩΝ	Μεταπτυχιακό «Διαμεθοδικές Κοινωνικές Παρεμβάσεις σε Καταστάσεις Κρίσης»		
ΚΩΔΙΚΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	B- B02	ΕΞΑΜΗΝΟ ΣΠΟΥΔΩΝ	B' Εξάμηνο / B' Κατεύθυνση
ΤΙΤΛΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	ΑΣΥΝΟΔΕΥΤΟΙ ΑΝΗΛΙΚΕΣ ΠΡΟΣΦΥΓΕΣ ΚΑΙ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΣ		
ΑΥΤΟΤΕΛΕΙΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ	ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΕΣ ΩΡΕΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ	ΠΙΣΤΩΤΙΚΕΣ ΜΟΝΑΔΕΣ	
Θεωρία	3	7,5	
ΤΥΠΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	Υποχρεωτικό κατεύθυνσης		
ΠΡΟΑΠΑΙΤΟΥΜΕΝΑ ΜΑΘΗΜΑΤΑ:	Όχι		
ΓΛΩΣΣΑ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ και ΕΞΕΤΑΣΕΩΝ:	Ελληνική		
ΤΟ ΜΑΘΗΜΑ ΠΡΟΣΦΕΡΕΤΑΙ ΣΕ ΦΟΙΤΗΤΕΣ ERASMUS	Όχι		
ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΣΕΛΙΔΑ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ (URL)	https://eclass.hmu.gr/courses/SW425/		
ΜΑΘΗΣΙΑΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ			
<p>Στόχος του μαθήματος είναι να παρουσιάσει τις διαστάσεις του φαινομένου της μετακίνησης των ασυνόδευτων ανηλικών προσφύγων και μεταναστών, που φθάνουν στις χώρες υποδοχής μόνοι τους, χωρίς τη συνοδεία και τη μέριμνα της οικογένειάς τους ή άλλου ενήλικα. Να ευαισθητοποιήσει και να κινητοποιήσει προς την κατεύθυνση ανάπτυξης κατανόησης, σεβασμού και αποδοχής της διαφορετικότητας, καθώς και υποστήριξης, ενδυνάμωσης και συνηγορίας των ευάλωτων ομάδων, όπως αποτελούν οι ασυνόδευτοι ανήλικες.</p> <p><i>Οι φοιτητές /φοιτήτριες αναμένεται να:</i></p> <p><u>Γνώσεις</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Κατανοούν τα βασικά κείμενα, τους μηχανισμούς και τις πολιτικές προστασίας των ασυνόδευτων ανηλικών προσφύγων και μεταναστών • Έχουν εξοικειωθεί με τα χαρακτηριστικά των ασυνόδευτων ανηλικών προσφύγων και μεταναστών • Έχουν εμπειρία της σημασίας της κρίσης για τη συγκεκριμένη ευάλωτη ομάδα και τις ιδιαίτερες ψυχοκοινωνικές της ανάγκες • Εντοπίζουν τις παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων για τη συγκεκριμένη ομάδα μελέτης • Κατανοούν τις επιπτώσεις των τραυματικών βιωματικών εμπειριών των ασυνόδευτων ανηλικών στην ψυχολογία τους, στη συμπεριφορά τους και στην ένταξή τους στον κοινωνικό τους περίγυρο • Γνωρίζουν τη σημασία της δράσης των Κοινωνικών Υπηρεσιών, της αλληλέγγυας κοινωνίας των πολιτών και των ΜΚΟ στο ζήτημα της υποδοχής και φιλοξενίας • Αναγνωρίζουν τη θέση και την πρακτική της κοινωνικής εργασίας στην ενίσχυση της ανθεκτικότητας των ασυνόδευτων ανηλικών, την υποστήριξή τους και την κοινωνική τους ένταξη • Εμβαθύνουν στο συγκεκριμένο ζήτημα μέσα από παραδείγματα καλών πρακτικών και μελετών περίπτωσης <p><u>Δεξιότητες</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Επιδεικνύουν σεβασμό, κατανόηση και αποδοχή στη διαφορετικότητα και την πολυπολιτισμικότητα • Υποστηρίζουν, ενδυναμώνουν και συνηγορούν υπέρ των ευάλωτων ομάδων 			

<ul style="list-style-type: none"> • Διαχειρίζονται διαδικασίες υποστήριξης και κοινωνικής ένταξης • Μπορούν να επικοινωνούν και να συνεργάζονται <p><u>Ικανότητες</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Αναπτύσσουν ικανότητα κριτικής ανάλυσης και σκέψης για την εφαρμογή των πολιτικών που αφορούν τους ασυνόδευτους ανήλικους πρόσφυγες και μετανάστες • Αναπτύσσουν ικανότητα αξιοποίησης της πρακτικής της κοινωνικής εργασίας με πολιτισμικά διαφέρουσες ομάδες • Υποβάλλουν τεκμηριωμένες προτάσεις, σχεδιάζουν και εφαρμόζουν πλάνο παρέμβασης, βάσει των θεωρητικών προσεγγίσεων και των μοντέλων παρέμβασης της Κοινωνικής Εργασίας
Γενικές Ικανότητες
<ul style="list-style-type: none"> • Αναζήτηση, ανάλυση και σύνθεση δεδομένων και πληροφοριών • Επίδειξη κοινωνικής, επαγγελματικής και ηθικής υπευθυνότητας και ευαισθησίας σε θέματα διαφορετικότητας, προστασίας και διακρίσεων αναφορικά με ευάλωτες ομάδες • Σεβασμός στη διαφορετικότητα και στην πολυπολιτισμικότητα • Προαγωγή της ελεύθερης, δημιουργικής, κριτικής και επαγωγικής σκέψης • Λήψη αποφάσεων • Άσκηση κριτικής και αυτοκριτικής • Προσαρμογή σε νέες καταστάσεις • Εργασία σε διεπιστημονικό περιβάλλον • Παραγωγή νέων ερευνητικών ιδεών

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

<p>A. ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ</p> <p>Το μάθημα αυτό αποσκοπεί στη γνωριμία και μελέτη του φαινομένου της ολοένα και μεγαλύτερης μετακίνησης ασυνόδευτων ανηλικών προσφύγων και μεταναστών, που φθάνουν στις χώρες υποδοχής μόνοι τους, χωρίς τη συνοδεία - μέριμνα της οικογένειάς τους ή άλλου ενήλικα. Επιδιώκει την απόκτηση γνώσεων, την ανάπτυξη προβληματισμού και ευαισθητοποίησης σχετικά με τους λόγους φυγής από τις χώρες τους και τις μορφές δίωξης που υφίστανται, τους κινδύνους που αντιμετωπίζουν και τις ιδιαίτερες ανάγκες που έχουν. Επιπλέον, εξετάζει το διεθνές και εθνικό νομικό πλαίσιο που τους προστατεύει, καθώς και τις πολιτικές φιλοξενίας και τις υποστηρικτικές υπηρεσίες που λειτουργούν στην Ελλάδα. Τέλος, αναλύει μεθόδους, τεχνικές και εργαλεία παρέμβασης, καθώς και καλές πρακτικές φιλοξενίας και δράσεις ευαισθητοποίησης για ένταξη στις τοπικές κοινότητες.</p> <p>B. ΕΝΟΤΗΤΕΣ</p> <p>(Οι παρακάτω ενότητες αντιστοιχούν σε περισσότερες ενότητες μαθημάτων)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Η διάσταση και τα χαρακτηριστικά του φαινομένου των ασυνόδευτων ανηλικών προσφύγων και μεταναστών σε εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο. Ορισμός – κατηγοριοποίηση – βασικά χαρακτηριστικά. 2. Λόγοι φυγής από τη χώρα προέλευσης και μορφές δίωξης που αντιμετωπίζουν οι ασυνόδετοι ανήλικοι. 3. Κίνδυνοι που αντιμετωπίζουν οι ασυνόδετοι ανήλικοι. 4. Ψυχολογικές ανάγκες των ασυνόδευτων ανηλικών. Μορφές υποστηρικτικών υπηρεσιών. 5. Θεσμικό και νομικό καθεστώς για τους ασυνόδευτους ανήλικους. 6. Πολιτικές προστασίας και πρακτικές ένταξης και φιλοξενίας των ασυνόδευτων ανηλικών. Η δράση Κυβερνητικών και Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων. 7. Κριτική Κοινωνική Εργασία και ασυνόδετοι ανήλικοι. Ένα παράδειγμα καλής πρακτικής. 8. Λειτουργίες στη σχέση βοήθειας των επαγγελματιών προς τους νέους σε κίνδυνο. 9. Πρακτική της Κοινωνικής Εργασίας: Υποστήριξη, Ενδυνάμωση, Ένταξη. Μέθοδοι και εργαλεία. 10. Σεβασμός και ανοχή στην τοπική κοινότητα. Δράσεις και Πρακτικές ευαισθητοποίησης για την υποδοχή και ένταξη των ασυνόδευτων ανηλικών.

ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ και ΜΑΘΗΣΙΑΚΕΣ ΜΕΘΟΔΟΙ - ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

ΤΡΟΠΟΣ ΠΑΡΑΔΟΣΗΣ	Πρόσωπο με πρόσωπο
ΧΡΗΣΗ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΩΝ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΣ ΚΑΙ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΩΝ	<ul style="list-style-type: none"> • Χρήση βιντεοπρωτόκολλα και προβολή διαφανειών • Προβολή βίντεο • Παρουσίαση εργασιών με το πρόγραμμα Power Point

	<ul style="list-style-type: none"> Υποστήριξη μαθησιακής διαδικασίας μέσω της ηλεκτρονικής πλατφόρμας e-class 												
ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ	<table border="1"> <thead> <tr> <th>Δραστηριότητα</th> <th>Φόρτος Εργασίας Εξαμήνου</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Διαλέξεις</td> <td>70</td> </tr> <tr> <td>Εργασία</td> <td>30</td> </tr> <tr> <td>Αυτόνομη μελέτη</td> <td>45</td> </tr> <tr> <td>Μελέτη και ανάλυση βιβλιογραφίας</td> <td>43</td> </tr> <tr> <td>Σύνολο φόρτου</td> <td>188</td> </tr> </tbody> </table>	Δραστηριότητα	Φόρτος Εργασίας Εξαμήνου	Διαλέξεις	70	Εργασία	30	Αυτόνομη μελέτη	45	Μελέτη και ανάλυση βιβλιογραφίας	43	Σύνολο φόρτου	188
Δραστηριότητα	Φόρτος Εργασίας Εξαμήνου												
Διαλέξεις	70												
Εργασία	30												
Αυτόνομη μελέτη	45												
Μελέτη και ανάλυση βιβλιογραφίας	43												
Σύνολο φόρτου	188												
ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΦΟΙΤΗΤΩΝ	<p>Ο τελικός βαθμός των φοιτητών/φοιτητριών προκύπτει:</p> <p>I. Γραπτή τελική εξέταση (70%) που περιλαμβάνει:</p> <p>Ερωτήσεις πολλαπλής επιλογής ή</p> <p>Ερωτήσεις Σύντομης Απάντησης</p> <p>II. Προαιρετική εργασία (30%)</p>												

ΣΥΝΙΣΤΩΜΕΝΗ-ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ελληνόγλωσση βιβλιογραφία

Κανδυλάκη, Α. (επιμ.), (2018). *Κοινωνική Εργασία, Πολιτισμική Ετερότητα & Κριτικός Αναστοχασμός*. Αθήνα: Τόπος.

Νάσκου-Περάκη Π. Χρυσόγονος Κ. Ανθόπουλος Χ. (2002). *Η διεθνής σύμβαση για τα δικαιώματα του παιδιού και η εσωτερική έννομη τάξη-ερμηνεία κατ' άρθρο*. Σάκκουλας.

Οικονόμου, Α. (2020). «*ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ ΚΑΙ ΑΣΥΝΟΔΕΥΤΑ ΠΑΙΔΙΑ ΑΙΤΟΥΝΤΑ ΑΣΥΛΟ: Προκλήσεις, δυσκολίες, ευκαιρίες μέσα από τον 'λόγο' των επαγγελματιών και των παιδιών*». Διδακτορική διατριβή. ΔΠΘ: Τμήμα Κοινωνικής Εργασίας.

Ροντιέ Κλερ, Πορτβεν (2016). *Μετανάστες και Πρόσφυγες*. Αθήνα: Εκδόσεις του Εικοστού Πρώτου.

Σπυροπούλου Α. Μ. (2016). *Οι ασυνόδευτοι ανήλικοι ως πρόσφυγες και μετανάστες*. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη.

Ξενόγλωσση βιβλιογραφία

Dedotsi, S., Ioakimidis, V., Teloni, D. (2019). "La crisis de los Refugiados en Grecia: El desarrollo del racism. Respuestas antirracistas e implicaciones para el Trabajo Social. Refugee crisis in Greece: The development of racism, anti-racist responses and implications for social work". *Comunitania: International Journal of Social Work and Social Sciences*, 17, pp. 58-69.

Kohli, R. K. S. (2007). *Social Work with Unaccompanied Asylum Seeking Children*. New York: Palgrave Macmillan.

Murphey, D. (2016). *Moving beyond trauma: Child Migrants and Refugees in the United States*. Child trends. Bethesda.

Newbigging, K. & Thomas, N. (2011). *Good Practice in Social Care for Refugee and Asylum - seeking Children*. Great Britain: Social Care Institute for Excellence.

Sirin, R.S. & Rogers-Sirin, L. (2015). *The Educational and Mental Health Needs of Syrian Refugee Children*. Migration Policy Institute.

Vervliet, M., Meyer Demott, M.A., Jakobsen, M., Broekaert, E., Heir, T. & Derluy, I. (2014). "The mental health of unaccompanied refugee minors on arrival in the host country". *Scandinavian Journal of Psychology*, 55, pp. 35-36.

Wade, J., Sirriyeh, A., Kohli, R. & Simmonds, J. (2012). *Fostering Unaccompanied Asylum Seeking Children: Creating a family life across 'a world of difference'*. London: British Association of Adoption and Fostering.

ΣΧΟΛΗ	ΣΕΥ
ΤΜΗΜΑ	ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

ΕΠΙΠΕΔΟ ΣΠΟΥΔΩΝ	Μεταπτυχιακό «Διαμεθοδικές Κοινωνικές Παρεμβάσεις σε Καταστάσεις Κρίσης»		
ΚΩΔΙΚΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	B-B03	ΕΞΑΜΗΝΟ ΣΠΟΥΔΩΝ	B' Εξάμηνο / B' Κατεύθυνση
ΤΙΤΛΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ ΤΩΝ ΜΕΤΑΚΙΝΟΥΜΕΝΩΝ ΠΛΗΘΥΣΜΩΝ		
ΑΥΤΟΤΕΛΕΙΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ	ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΕΣ ΩΡΕΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ	ΠΙΣΤΩΤΙΚΕΣ ΜΟΝΑΔΕΣ	
Θεωρία	3	7,5	
ΤΥΠΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	Υποχρεωτικό κατεύθυνσης		
ΠΡΟΑΠΑΙΤΟΥΜΕΝΑ ΜΑΘΗΜΑΤΑ:	Όχι		
ΓΛΩΣΣΑ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ και ΕΞΕΤΑΣΕΩΝ:	Ελληνική		
ΤΟ ΜΑΘΗΜΑ ΠΡΟΣΦΕΡΕΤΑΙ ΣΕ ΦΟΙΤΗΤΕΣ ERASMUS	Όχι		
ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΣΕΛΙΔΑ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ (URL)	https://eclass.hmu.gr/courses/SW427/		
ΜΑΘΗΣΙΑΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ			
<p>Στόχος του μαθήματος είναι η ψυχολογική προσέγγιση της μετανάστευσης και γενικά των μετακινούμενων πληθυσμών. Το θεωρητικό υπόβαθρο προέρχεται από τα μοντέλα της Διαπολιτισμικής Ψυχολογίας για τον επιπολιτισμό, από τις θεωρίες της Κοινωνικής Ψυχολογίας για την κοινωνική ταυτότητα και τις διομαδικές σχέσεις, καθώς και από την Κλινική Ψυχολογία για τις διάφορες μορφές ψυχοπαθολογίας που εμφανίζονται σε διαφορετικά πολιτισμικά πλαίσια.</p> <p><i>Οι φοιτητές /φοιτήτριες αναμένεται να:</i></p> <p><u>Γνώσεις</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Γνωρίσουν τις ψυχολογικές διεργασίες προσαρμογής των μετακινούμενων πληθυσμών. • Γνωρίσουν τις διάφορες μορφές ψυχοπαθολογίας που εμφανίζονται σε διαφορετικά πολιτισμικά πλαίσια <p><u>Δεξιότητες</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Απομυθοποιούν πιθανές στρεβλές αντιλήψεις και να είναι περισσότερο ευαισθητοποιημένοι στο θέμα των μετακινούμενων πληθυσμών • Να εφαρμόζουν θεωρίες / μοντέλα ψυχοκοινωνικής ένταξης • Να εφαρμόζουν βασικές αρχές της πολυπολιτισμικής συμβουλευτικής <p><u>Ικανότητες</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Αναπτύξουν ικανότητα αναζήτησης, μελέτης, ανάλυσης και ερμηνείας διαφόρων ψυχολογικών φαινομένων των μετακινούμενων πληθυσμών • Αναπτύξουν ικανότητα κριτικής εξέτασης διαφόρων ψυχολογικών λειτουργιών και φαινομένων των μετακινούμενων πληθυσμών 			
Γενικές Ικανότητες			
<ul style="list-style-type: none"> • Εργασία σε διεπιστημονικό περιβάλλον • Σεβασμός στη διαφορετικότητα και στην πολυπολιτισμικότητα • Επίδειξη κοινωνικής, επαγγελματικής και ηθικής υπευθυνότητας • Λήψη αποφάσεων • Προαγωγή της ελεύθερης, δημιουργικής και απαγωγικής και επαγωγικής σκέψης • Σεβασμός στο φυσικό περιβάλλον • Αυτόνομη Εργασία • Αναζήτηση, ανάλυση και σύνθεση δεδομένων και πληροφοριών, με τη χρήση και των απαραίτητων τεχνολογιών 			

- Παραγωγή νέων ερευνητικών ιδεών

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

A. ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ

Το μάθημα αυτό αποσκοπεί στην παρουσίαση των παραγόντων και των προβλημάτων ψυχοκοινωνικής προσαρμογής που βιώνουν οι μετακινούμενοι πληθυσμοί, του αισθήματος απώλειας της ταυτότητάς τους, του στρες και της ψυχολογικής πίεσης που συνοδεύουν την μετακίνηση τους, των συνέπειών της διαπολιτισμικής επαφής, της δυναμικής των σχέσεων μεταξύ μειονοτικών και πλειοψηφικών ομάδων, καθώς και των επιπτώσεων του στρες στην ψυχική τους υγεία και στις διαπροσωπικές τους σχέσεις. Τέλος θα τονιστεί η σημασία της προώθησης ίσων ευκαιριών στην εκπαίδευση και της διαπολιτισμικής συμβουλευτικής και ψυχοθεραπείας.

B. ΕΝΟΤΗΤΕΣ

1. Ψυχολογικοί και άλλοι παράγοντες που προκαλούν την μετακίνηση.
2. Πολιτισμική απόσταση και προσαρμογή. Επιπολιτισμός.
3. Διαμαδικές σχέσεις και διαχείριση διομαδικών συγκρούσεων.
4. Το στρες και οι επιπτώσεις του στην ψυχική υγεία των μετακινούμενων πληθυσμών. Η έννοια της ψυχικής ανθεκτικότητας.
5. Μετακίνηση και ψυχική υγεία: Διαταραχή μετατραυματικού στρες, διαταραχές συναισθήματος, χρήση ουσιών, διαταραχές διατροφής κ.άλ.
6. Πολιτισμικό σοκ. Πολιτισμικά ψυχοσύνδρομα: Διαταραχές που παρατηρούνται σε συγκριμένα πολιτισμικά πλαίσια.
7. Το δικαίωμα στην υγεία και ζητήματα ψυχικής υγείας
8. Κακοποίηση και μετανάστριες.
9. Πολιτισμική επάρκεια.
10. Διαπολιτισμική σχολική προσαρμογή και πρακτικές ψυχοκοινωνικής ένταξης.
11. Διεθνική οικογένεια. Οικογενειακές σχέσεις και προσαρμογή
12. Διαπολιτισμική διάγνωση και συμβουλευτική
13. Ζητήματα Συμβουλευτικής στην Κοινωνική Εργασία με πρόσφυγες

ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ και ΜΑΘΗΣΙΑΚΕΣ ΜΕΘΟΔΟΙ - ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

ΤΡΟΠΟΣ ΠΑΡΑΔΟΣΗΣ	Πρόσωπο με πρόσωπο												
ΧΡΗΣΗ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΩΝ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΣ ΚΑΙ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΩΝ	<ul style="list-style-type: none"> • Χρήση βιντεοπρωτόκολλα και προβολή διαφανειών • Προβολή βίντεο • Παρουσίαση εργασιών με το πρόγραμμα Power Point • Υποστήριξη μαθησιακής διαδικασίας μέσω της ηλεκτρονικής πλατφόρμας e-class • Email, fb, Skype (για την επικοινωνία με τους φοιτητές) 												
ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ	<table border="1"> <thead> <tr> <th><i>Δραστηριότητα</i></th> <th><i>Φόρτος Εργασίας Εξαμήνου</i></th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Διαλέξεις</td> <td>39</td> </tr> <tr> <td>Εργασία</td> <td>40</td> </tr> <tr> <td>Αυτόνομη μελέτη</td> <td>93</td> </tr> <tr> <td>Μελέτη και ανάλυση βιβλιογραφίας</td> <td>16</td> </tr> <tr> <td>Σύνολο φόρτου</td> <td>188</td> </tr> </tbody> </table>	<i>Δραστηριότητα</i>	<i>Φόρτος Εργασίας Εξαμήνου</i>	Διαλέξεις	39	Εργασία	40	Αυτόνομη μελέτη	93	Μελέτη και ανάλυση βιβλιογραφίας	16	Σύνολο φόρτου	188
<i>Δραστηριότητα</i>	<i>Φόρτος Εργασίας Εξαμήνου</i>												
Διαλέξεις	39												
Εργασία	40												
Αυτόνομη μελέτη	93												
Μελέτη και ανάλυση βιβλιογραφίας	16												
Σύνολο φόρτου	188												
ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΦΟΙΤΗΤΩΝ	<p>Ο τελικός βαθμός των φοιτητών/φοιτητριών προκύπτει με έναν από τους ακόλουθους τρόπους:</p> <p>(I) Εργασία και Τελική γραπτή εξέταση:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Τελική γραπτή εξέταση (70%) που περιλαμβάνει ερωτήσεις πολλαπλής επιλογής ή ερωτήσεις σύντομης απάντησης • Εργασία (30%) • (II) Τελική εξέταση (100%) 												

ΣΥΝΙΣΤΩΜΕΝΗ-ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ελληνόγλωσση βιβλιογραφία

- Berry W. John, Poortinga H. Υπε, Breugel- mans M. Seger, Chasiotis Athanasios, Sam L. David, επιστ. επιμ. Παπαστυλιανού Αντωνία (2021). Διαπολιτισμική ψυχολογία. Γ. ΔΑΡΔΑΝΟΣ - Κ. ΔΑΡΔΑΝΟΣ κ ΣΙΑ ΕΕ.
- Γρίβα Ε. & Κωφού Ι. (2020). Στρατηγικές Γλωσσικής Κατάκτησης και Διαπολιτισμικής Επικοινωνίας. ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΥΡΙΑΚΙΔΗ ΙΚΕ
- Κοτρόγιαννος, Δ., Τζαγκαράκης, Σ.Ι., Καμέκης Α., Δημάρη, Γ., Μαυροζαχαράκης, Ε. (2020). ΔΙΑΣΤΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΝΣΩΜΑΤΩΣΗΣ ΤΩΝ ΠΡΟΣΦΥΓΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ. ΑΝΔΡΕΑΣ ΣΙΔΕΡΗΣ-ΙΩΑΝΝΗΣ ΣΙΔΕΡΗΣ & ΣΙΑ Ο.Ε.
- Μόττη-Στεφανίδη, Φ., Τάκης, Ν., Παυλόπουλος, Β., & Masten, Α. (2008). Ψυχική ανθεκτικότητα, μετανάστευση και εφηβεία. Στο Τζ. Καβουνίδη, Β. Καρύδης, Η. Νικολακοπούλου-Στεφάνου, & Μ.-Γ. Αίλυ Στυλιανούδη (Επιμ.), Μετανάστευση στην Ελλάδα: Εμπειρίες - Πολιτικές - Προοπτικές (Τόμ. Β, σελ. 162-177). Αθήνα: ΙΜΕΠΟ.
- Μπεζεβέγκης, Η., & Παυλόπουλος, Β. (2008). Στρατηγικές επιπολιτισμού και προσαρμογή των μεταναστών. Στο Τζ. Καβουνίδη, Β. Καρύδης, Η. Νικολακοπούλου-Στεφάνου, & Μ.-Γ. Αίλυ Στυλιανούδη (Επιμ.), Μετανάστευση στην Ελλάδα: Εμπειρίες - Πολιτικές - Προοπτικές (Τόμ. Β, σελ. 142-161). Αθήνα: ΙΜΕΠΟ.
- Μπεζεβέγκης, Η., (2008). Μετανάστες στην Ελλάδα: Επιπολιτισμός και ψυχοκοινωνική προσαρμογή (σελ. 94-105). Αθήνα: ΙΜΕΠΟ.
- Παπακόστα, Α.Δ. (2021). Πολυπολιτισμικότητα και Διαπολιτισμική Εκπαίδευση. Αθήνα: Σταύρος Αντ. Σαρτίνας.
- Παπαστυλιανού, Α. (2008). Πολυπολιτισμική συμβουλευτική και θεραπεία σε γυναίκες μετανάστριες. Ψυχοκοινωνικοί παράγοντες και δεξιότητες. Ψυχολογία, 15, 90- 118.
- Παυλόπουλος, Β., Μπεζεβέγκης, Η., & Γεωργαντή, Κ. (2012). Εθνική ταυτότητα και ψυχολογική προσαρμογή εφήβων μεταναστών. Στο Α. Παπαστυλιανού (Επιμ.), Διαπολιτισμικές διαδρομές: παλιννόστηση και ψυχοκοινωνική προσαρμογή (σελ. 91-124). Αθήνα: Gutenberg.
- Παυλόπουλος, Β., Ντάλλα, Μ., & Μόττη-Στεφανίδη, Φ. (2015). Μετανάστευση και παλιννόστηση: Επιπτώσεις σε παιδιά και εφήβους. Στο Φ. Μόττη-Στεφανίδη (Επιμ.), Το παιδί και ο έφηβος σε ένα μεταβαλλόμενο κόσμο: ψυχοκοινωνικές προκλήσεις για την ανάπτυξη του. Αθήνα: Εστία.
- Σαμσάρη, Ε.Π. (2021). Διαπολιτισμική εκπαίδευση και αναπηρία. ΠΕΔΙΟ ΕΚΔΟΤΙΚΗ, ΔΙΑΦΗΜΙΣΤΙΚΗ ΚΑΙ ΡΑΔΙΟΤΗΛΕΟΠΤΙΚΩΝ ΠΑΡΑΓΩΓΩΝ Α.Ε.
- Σοφός, Α. (2020). Πρακτικές διδασκαλίας για τη διαπολιτισμική αγωγή με τη χρήση νέων μέσων. Αθήνα: ΜΑΡΙΑ ΠΑΡΙΚΟΥ & ΣΙΑ ΕΠΕ

Ξενόγλωσση βιβλιογραφία

- Al-Roubaiy, N. S., Owen-Pugh, V., & Wheeler, S. (2017). Iraqi refugee men's experiences of psychotherapy: clinical implications and the proposal of a pluralistic model. *British Journal of Guidance & Counselling*, 45(5), 463-472.
- Berry, J. W., Lepshokova, Z., MIRIPS Collaboration, & Grigoryev, D. (2021). How shall we all live together?: Meta-analytical review of the Mutual Intercultural Relations in Plural Societies project. *Applied Psychology*. Advance online publication. <https://doi.org/10.1111/apps.12332>
- Berry, J. W., Lepshokova, Z., MIRIPS Collaboration, & Grigoryev, D. (2021). How shall we all live together?: Meta-analytical review of the Mutual Intercultural Relations in Plural Societies project. *Applied Psychology*. Advance online publication. <https://doi.org/10.1111/apps.12332>
- Cefai, C., Cavioni, V., Bartolo, P., Simoes, C., Miljevic-Ridicki, R., Bouilet, D., ... & Eriksson, C. (2015). Social inclusion and social justice: A resilience curriculum for early years and elementary schools in Europe. *Journal for Multicultural Education*, 9(3), 122-139.
- Kafetsios, K., & Kateri, E. (2020). Adult attachment, cultural orientation and well-being in Greece. *Psychology (Special Issue)*, 25(1), 178-189.
- Kateri, E., Kalaitzaki, A., & Karademas, E. (2021). The role of self-esteem and anxiety in depression of Albanian and Indian immigrants. *Journal of Psychiatriki*, 32, 26-33.
- Kateri, E., Papastylionou, D., & Karademas, E. (2021). Perceived discrimination and immigrants' psychological health: The role of separation and interdependent self- construal. *Europe's Journal of Psychology*, 18 (1), 70-83.
- Kateri, E., Papastylionou, D., & Karademas, E. (2022). Perceived Discrimination and Psychological Well-Being Among Immigrants Living in Greece: Separation as Mediator

and Interdependence as Moderator. Europe's journal of psychology, 18(1), 70–83.
<https://doi.org/10.5964/ejop.1531>

Kateri, E., Tzouvelas, G., & Karademas, E. (2019). *The interplay between acculturation, social support, and psychological well-being of Albanian and Indian immigrants' in Greece. Journal of Psychiatriki, 30 (4), 311-319.*

Motti-Stefanidi, F., Pavlopoulos, V., & He, J. (2021). *Immigrant youth resilience: Theoretical considerations, empirical developments, and future directions. Journal of Research on Adolescence. Advance online publication. https://doi.org/10.1111/jora.12656*

Motti-Stefanidi, F., Pavlopoulos, V., & He, J. (2021). *Immigrant youth resilience: Theoretical considerations, empirical developments, and future directions. Journal of Research on Adolescence. Advance online publication. https://doi.org/10.1111/jora.12656*

Petkanopoulou, A., Chrysochoou, X., & Pavlopoulos, V. (2021). *Collective disadvantage in the context of socioeconomic crisis in Greece: The role of system-directed anger, politicians-directed anger, and hope in normative and non-normative collective action participation. Journal of Community and Applied Social Psychology. https://doi.org/10.1002/casp.2580*

Petkanopoulou, A., Chrysochoou, X., & Pavlopoulos, V. (2021). *Collective disadvantage in the context of socioeconomic crisis in Greece: The role of system-directed anger, politicians-directed anger, and hope in normative and non-normative collective action participation. Journal of Community and Applied Social Psychology. https://doi.org/10.1002/casp.2580*

Poulios, A., Christopoulos, A., Pavlopoulos, V., Tsiodra, M., Stefanakou, E., Stavrakaki, M., Risvas, C., Panaritis, C., Lagos, E., Ktena, M., Karadimitri, K., Bekiari, A., Alexopoulou, K., Pomini, V., Gournellis, R., & Ginieri-Coccosis, M. (2021) *COVID-19 and quality of life: The role of cognitive, affective, and behavioral factors. Psychology, 12(10), 1506-1528. https://doi.org/10.4236/psych.2021.1210095*

Poulios, A., Christopoulos, A., Pavlopoulos, V., Tsiodra, M., Stefanakou, E., Stavrakaki, M., Risvas, C., Panaritis, C., Lagos, E., Ktena, M., Karadimitri, K., Bekiari, A., Alexopoulou, K., Pomini, V., Gournellis, R., & Ginieri-Coccosis, M. (2021) *COVID-19 and quality of life: The role of cognitive, affective, and behavioral factors. Psychology, 12(10), 1506-1528. https://doi.org/10.4236/psych.2021.1210095*

Shiraev, E. V. & Levi, D. A. (2017). *Cross-Cultural Psychology: Critical Thinking and Contemporary Applications (6 Edition). New York and London: Routledge*

Sue, D. W., Gallardo, M. E., & Neville, H. A. (2013). *Case studies in multicultural counseling and therapy. John Wiley & Sons.*

Vassilopoulos, S. P., Brouzos, A., Kasapoglou, E., & Nikolopoulou, O. (2020). *Promoting positive attitudes toward refugees: A prejudice-reduction, classroom-based group intervention for preadolescents in Greece. The Journal for Specialists in Group Work, 45(4), 292-306.*

ΣΧΟΛΗ	ΣΕΥ
ΤΜΗΜΑ	ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ
ΕΠΙΠΕΔΟ ΣΠΟΥΔΩΝ	Μεταπτυχιακό «Διαμεθοδικές Κοινωνικές Παρεμβάσεις σε

	Καταστάσεις Κρίσης»		
ΚΩΔΙΚΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	B- B04	ΕΞΑΜΗΝΟ ΣΠΟΥΔΩΝ	B' Εξάμηνο / B' Κατεύθυνση
ΤΙΤΛΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	ΚΑΛΕΣ ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΚΡΙΣΕΩΝ ΚΑΙ ΕΚΤΑΚΤΩΝ ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΝ		
ΑΥΤΟΤΕΛΕΙΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ	ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΕΣ ΩΡΕΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ	ΠΙΣΤΩΤΙΚΕΣ ΜΟΝΑΔΕΣ	
Θεωρία	3	7,5	
ΤΥΠΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	Υποχρεωτικό κατεύθυνσης		
ΠΡΟΑΠΑΙΤΟΥΜΕΝΑ ΜΑΘΗΜΑΤΑ:	Όχι		
ΓΛΩΣΣΑ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ και ΕΞΕΤΑΣΕΩΝ:	Ελληνική		
ΤΟ ΜΑΘΗΜΑ ΠΡΟΣΦΕΡΕΤΑΙ ΣΕ ΦΟΙΤΗΤΕΣ ERASMUS	Όχι		
ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΣΕΛΙΔΑ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ (URL)	https://eclass.hmu.gr/courses/SWCRISIS107/		

ΜΑΘΗΣΙΑΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Στόχος του μαθήματος είναι να εφοδιάσει τους/τις φοιτητές /φοιτήτριες με γνώσεις σχετικά με την διαχείριση κρίσεων και έκτακτων καταστάσεων εστιάζοντας στις καλές πρακτικές για την προστασία των δικαιωμάτων των μετακινούμενων πληθυσμών και να παρουσιάσει τις τρέχουσες προκλήσεις στην ΕΕ και στην Ελλάδα.

Με την επιτυχή ολοκλήρωση του μαθήματος, οι φοιτητές /φοιτήτριες αναμένεται να:

Γνώσεις

- Εφοδιαστούν με γνώσεις για τις υποχρεώσεις των κρατών σχετικά με την προστασία των μετακινούμενων πληθυσμών με βάση το διεθνές και το ευρωπαϊκό δίκαιο.
- Μάθουν τα δικαιώματα των μετακινούμενων πληθυσμών, συμπεριλαμβανομένων των ευάλωτων ομάδων, σε συνθήκες μαζικών αφίξεων, κρίσεων και έκτακτων καταστάσεων.
- Αποκτήσουν γνώσεις για τις πολιτικές διαχείρισης κρίσεων και έκτακτων καταστάσεων σε διεθνές, περιφερειακό και εθνικό επίπεδο.
- Μελετήσουν τον ρόλο των διεθνών οργανισμών και της κοινωνίας των πολιτών στη διαχείριση πρόσφατων κρίσεων και έκτακτων καταστάσεων που προέκυψαν σε περιόδους μαζικών αφίξεων.
- Μελετήσουν καλές πρακτικές διαχείρισης κρίσεων και έκτακτων καταστάσεων όσον αφορά την καταγραφή, την υποδοχή και την εξέταση αιτημάτων διεθνούς προστασίας.

Δεξιότητες

- Αποκτήσουν δεξιότητες αναζήτησης των βασικών κειμένων που προβλέπουν τα δικαιώματα των μετακινούμενων πληθυσμών κατά τη διαχείριση κρίσεων και έκτακτων καταστάσεων.
- Αποκτήσουν δεξιότητες εντοπισμού των εποπτικών μηχανισμών σε διεθνές, περιφερειακό και εθνικό επίπεδο.
- Αποκτήσουν δεξιότητες κατανόησης-ανάλυσης των πολιτικών διαχείρισης κρίσεων και έκτακτων καταστάσεων στο προσφυγικό-μεταναστευτικό.
- Αποκτήσουν δεξιότητες αποτίμησης του ρόλου των δράντων σε συνθήκες διαχείρισης κρίσεων και έκτακτων καταστάσεων (κράτη, διεθνείς οργανισμοί, κοινωνία των πολιτών).
- Αποκτήσουν δεξιότητες στον σχεδιασμό και την εφαρμογή σχεδίων διαχείρισης κρίσεων και έκτακτων καταστάσεων.

<u>Ικανότητες</u>	
<ul style="list-style-type: none"> • Έχουν ικανότητα κριτικής ανάλυσης και αξιολόγησης της διαχείρισης συγκεκριμένων κρίσεων και έκτακτων καταστάσεων στο προσφυγικό-μεταναστευτικό. • Αναγνωρίζουν τις καλές πρακτικές διαχείρισης κρίσεων και έκτακτων καταστάσεων και να μπορούν να κάνουν αντίστοιχες προτάσεις ως εργαζόμενοι στο πεδίο. • Αντιλαμβάνονται τη σημασία της διεθνούς συνεργασίας για τη διαχείριση κρίσεων και έκτακτων καταστάσεων. • Αξιολογούν τις ιδιαίτερες προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι ελληνικές αρχές και οι εργαζόμενοι στο πεδίο του προσφυγικού-μεταναστευτικού λόγω της γεωγραφικής θέσης της Ελλάδας, των συχνών κρίσεων στην ευρύτερη περιοχή και της ιδιότητας της ως κράτος μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης. 	
Γενικές Ικανότητες	
<ul style="list-style-type: none"> • Αυτόνομη Εργασία • Ομαδική Εργασία • Εργασία σε διεθνές περιβάλλον • Εργασία σε διεπιστημονικό περιβάλλον • Επίδειξη κοινωνικής, επαγγελματικής και ηθικής υπευθυνότητας και ευαισθησίας σε θέματα φύλου αλλά και διακρίσεων αναφορικά με καταπιεζόμενες ομάδες • Λήψη αποφάσεων • Προαγωγή της ελεύθερης, δημιουργικής και απαγωγικής και επαγωγικής σκέψης • Σεβασμός στη διαφορετικότητα και στην πολυπολιτισμικότητα • Αναζήτηση, ανάλυση και σύνθεση δεδομένων και πληροφοριών, με τη χρήση και των απαραίτητων τεχνολογιών • Εξοικείωση των φοιτητών με ελληνόγλωσση αλλά και ξενόγλωσση βιβλιογραφία και πόρους • Παραγωγή νέων ερευνητικών ιδεών • Ανάπτυξη κριτικής ικανότητας 	

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

A. ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ	
<p>Το μάθημα εξετάζει τα ζητήματα προστασίας των μετακινούμενων πληθυσμών κατά τη διαχείριση κρίσεων και έκτακτων καταστάσεων και στις αντίστοιχες πολιτικές σε διεθνές, ευρωπαϊκό και εθνικό επίπεδο. Σε αυτό το πλαίσιο αναλύονται οι κρατικές υποχρεώσεις που πηγάζουν από το διεθνές και το ευρωπαϊκό δίκαιο, καθώς και ο ρόλος των διεθνών οργανισμών και της κοινωνίας των πολιτών.</p>	
B. ΕΝΟΤΗΤΕΣ	
<ol style="list-style-type: none"> 1. Έλεγχος συνόρων και δικαίωμα στο άσυλο 2. Διεθνές δίκαιο και διαχείριση κρίσεων μετακινούμενων πληθυσμών 3. Υποδοχή μαζικών αφίξεων και διαδικασία ασύλου 4. Υποδοχή και εξέταση αιτήσεων ασύλου ευάλωτων ομάδων 5. Μετακινούμενοι πληθυσμοί σε διοικητική κράτηση 6. Η «κρίση» του 2015: Κοινή Δήλωση ΕΕ-Τουρκίας 7. Η «κρίση» του 2015: Διαχείριση από κράτη, διεθνείς οργανισμούς, ΜΚΟ 8. Διαχείριση πανδημίας covid-19 και μετακινούμενοι πληθυσμοί 9. Διαχείριση κρίσεων και έκτακτων καταστάσεων στο νέο Σύμφωνο για το άσυλο και τη μετανάστευση της ΕΕ 10. Διαχείριση ουκρανικής κρίσης 11. Μοντέλα απόφασης πριν και κατά την κρίση, σχεδιασμός πλάνου διαχείρισης και εργαλεία αξιολόγησης 12. Κοινωνική συνοχή και ενσωμάτωση 13. Περιβαλλοντικές κρίσεις και αναγκαστική μετακίνηση πληθυσμών (μελέτη περίπτωσης) 	

ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ και ΜΑΘΗΣΙΑΚΕΣ ΜΕΘΟΔΟΙ - ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

ΤΡΟΠΟΣ ΠΑΡΑΔΟΣΗΣ	Πρόσωπο με πρόσωπο (δια ζώσης)
ΧΡΗΣΗ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΩΝ	<ul style="list-style-type: none"> • Χρήση βιντεοπρωτόκολλα και προβολή διαφανειών

ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΣ ΚΑΙ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΩΝ	<ul style="list-style-type: none"> • Προβολή βίντεο • Παρουσίαση εργασιών με το πρόγραμμα Power Point • Υποστήριξη μαθησιακής διαδικασίας μέσω της ηλεκτρονικής πλατφόρμας e-class 												
ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ	<table border="1"> <thead> <tr> <th data-bbox="675 394 1043 472">Δραστηριότητα</th> <th data-bbox="1043 394 1345 472">Φόρτος Εργασίας Εξαμήνου</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td data-bbox="675 472 1043 506">Διαλέξεις</td> <td data-bbox="1043 472 1345 506">70</td> </tr> <tr> <td data-bbox="675 506 1043 539">Εργασία</td> <td data-bbox="1043 506 1345 539">30</td> </tr> <tr> <td data-bbox="675 539 1043 573">Αυτόνομη μελέτη</td> <td data-bbox="1043 539 1345 573">45</td> </tr> <tr> <td data-bbox="675 573 1043 629">Μελέτη και ανάλυση βιβλιογραφίας</td> <td data-bbox="1043 573 1345 629">43</td> </tr> <tr> <td data-bbox="675 629 1043 663">Σύνολο φόρτου</td> <td data-bbox="1043 629 1345 663">188</td> </tr> </tbody> </table>	Δραστηριότητα	Φόρτος Εργασίας Εξαμήνου	Διαλέξεις	70	Εργασία	30	Αυτόνομη μελέτη	45	Μελέτη και ανάλυση βιβλιογραφίας	43	Σύνολο φόρτου	188
Δραστηριότητα	Φόρτος Εργασίας Εξαμήνου												
Διαλέξεις	70												
Εργασία	30												
Αυτόνομη μελέτη	45												
Μελέτη και ανάλυση βιβλιογραφίας	43												
Σύνολο φόρτου	188												
ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΦΟΙΤΗΤΩΝ	<p>Ο τελικός βαθμός των φοιτητών/φοιτητριών προκύπτει:</p> <p>I. Γραπτή τελική εξέταση (70%) που περιλαμβάνει:</p> <p>Ερωτήσεις κλειστού τύπου (σωστό-λάθος, πολλαπλής επιλογής) ή/και ερωτήσεις ανοιχτού τύπου (ανάπτυξης, πρακτικά ζητήματα)</p> <p>II. Εργασία (30%)</p>												

ΣΥΝΙΣΤΩΜΕΝΗ-ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ελληνόγλωσση βιβλιογραφία

Θ. Αντωνίου, Ε. Κουτσοράκη, «Διεθνείς, περιφερειακές και εθνικές διαστάσεις της συνεργασίας ΕΕ-Τουρκίας στη διαχείριση του προσφυγικού: σε αναζήτηση της αλληλεγγύης για την κατανομή της ευθύνης» στο Σ. Περράκης (Επιμ.), *Διεθνές Δίκαιο και Διεθνής Πολιτική στο Αιγαίο και στην Ανατολική Μεσόγειο*, Εκδόσεις Σιδέρη, 2021, σελ. 241-260

Μ. Ντ. Μαρούδα (επιμ.), *Αλληλεγγύη στην ΕΕ: Εξελίξεις στο πεδίο της προσφυγικής προστασίας και προκλήσεις στην ΕΕ και στην Ελλάδα*, Νομική Βιβλιοθήκη, 2019

Ξενόγλωσση βιβλιογραφία

V. Banti-Markouti, M. Sounoglou (Eds.), *Human Rights and International Protection for vulnerable asylum applicants*, Nomiki Bibliothiki, 2021

G. Campesi, “Seeking Asylum in Times of Crisis: Reception, Confinement, and Detention at Europe’s Southern Border”, *Refugee Survey Quarterly*, 37 (1), 2018, pp. 44–70

N. Clinchamps – J. - J. Menuret (Eds.), *Asile et migrations. Quelles solidarités? Quelles responsabilités?*, Mare & Martin, 2023

C. Costello, “Safe country? Says who?”, *International Journal of Refugee Law*, 28 (4), 2016, pp. 601–622

M. -T., Gil-Bazo, “The safe third country concept in international agreements of refugee protection –assessing state practice”, *Netherlands Quarterly of Human Rights*, 33 (1), 2015, pp. 42-77

G. Gilbert, “Why europe does not have a refugee crisis”, *International Journal of Refugee Law*, 27 (4), 2015, pp. 531-535

J. Hathaway, *The Rights of Refugees under International Law*, Cambridge University Press, 2021

S. Horii, “Dependency, and EU Agencies: The Hotspot Approach in the Refugee Crisis”, *Refugee Survey Quarterly*, 37 (2), 2018, pp. 204-230

–G. Hurwitz, *The collective responsibility of states to protect refugees*, Oxford University Press, 2009

E. Koutsouraki, «La protection des groupes vulnérables en Europe face à la pandémie Covid-19», *Droits Fondamentaux*, 2020 (18), Université Paris II Panthéon-Assas - Centre de Recherche sur les Droits de l’Homme et le Droit Humanitaire, pp. 1-26

E. Koutsouraki, “Refusal of international protection under the EU-Turkey Deal”, *Ordine internazionale et diritti umani*, 2018 (1), Sapienza Università di Roma – Intercenter Università di Messina, pp. 55-75

E. Koutsouraki, “The indefinite detention of undesirable and unreturnable third country nationals in Greece”, *Refugee Survey Quarterly*, Oxford Journals, 36 (1) 2017, Oxford University Press, pp. 85-106

S. Morano-Foadi, "Solidarity and Responsibility: Advancing Humanitarian Responses to EU Migratory Pressures", European Journal of Migration & Law, 19 (3), 2017, pp. 223–254

Journals

European Journal of Migration and Law

International Journal of Refugee Law

Journal of Immigrant & Refugee Studies

Journal of International Migration and Integration

Journal of Refugee Studies

Refugee Survey Quarterly

ΣΧΟΛΗ	Σ.Ε.Υ		
ΤΜΗΜΑ	ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ		
ΕΠΙΠΕΔΟ ΣΠΟΥΔΩΝ	Μεταπτυχιακό «Διαμεθοδικές Κοινωνικές Παρεμβάσεις σε Καταστάσεις Κρίσης»		
ΚΩΔΙΚΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ		ΕΞΑΜΗΝΟ ΣΠΟΥΔΩΝ	Γ'
ΤΙΤΛΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ		
ΑΥΤΟΤΕΛΕΙΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ		ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΕΣ ΩΡΕΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ	ΠΙΣΤΩΤΙΚΕΣ ΜΟΝΑΔΕΣ
Επίβλεψη από καθηγητή			30
ΤΥΠΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	Υποχρεωτικό Κορμού		
ΠΡΟΑΠΑΙΤΟΥΜΕΝΑ ΜΑΘΗΜΑΤΑ:	Οι φοιτητές/φοιτήτριες έχουν δικαίωμα να υποβάλουν πρόταση για εκπόνηση Μ.Δ.Ε. μετά το τέλος του δευτέρου εξαμήνου, εφόσον δεν οφείλουν περισσότερα από ένα μεταπτυχιακό μάθημα.		
ΓΛΩΣΣΑ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ και ΕΞΕΤΑΣΕΩΝ:	Ελληνική		
ΤΟ ΜΑΘΗΜΑ ΠΡΟΣΦΕΡΕΤΑΙ ΣΕ ΦΟΙΤΗΤΕΣ ERASMUS	Όχι		
ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΣΕΛΙΔΑ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ (URL)	https://eclass.hmu.gr/courses/SWCRISIS108/		

ΜΑΘΗΣΙΑΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ
<p>Η Διπλωματική Μεταπτυχιακή Εργασία (ΔΜΕ) έχει δύο ίσης σημασίας εκπαιδευτικούς στόχους: α) την μελέτη-διερεύνηση θέματος σε γνωστικό αντικείμενο σχετικό με το ΠΜΣ και β) την εκπαίδευση των φοιτητών/φοιτητριών στην ερευνητική σκέψη και μεθοδολογία, θέτοντας ως σκοπό της ερευνητικής εργασίας έναν από τους παρακάτω:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Επισκόπηση της υφιστάμενης γνώσης • Περιγραφή κάποιας κατάστασης ή κάποιου προβλήματος • Δημιουργία κάποιας καινοτομίας • Ερμηνεία γεγονότος ή φαινομένου. <p>Οι φοιτητές/φοιτήτριες αναμένεται με την καθοδήγηση του/της επιβλέποντα/επιβλέπουσας καθηγητή/καθηγήτριας κατά τη διάρκεια εκπόνησης της διπλωματικής εργασίας να:</p> <p>Γνώσεις</p> <ul style="list-style-type: none"> • Μελετούν σε βάθος το θέμα που έχουν επιλέξει έτσι ώστε να ανταποκρίνεται σε υψηλό επιστημονικό επίπεδο • Τεκμηριώνουν τα επιχειρήματα και τις σκέψεις τους με δομημένο τρόπο • Επιλέγουν και συνδυάζουν βιβλιογραφικές πηγές για την ανάπτυξη επιστημονικού λόγου που απαιτεί η εργασία τους • Συνορίζουν την υπάρχουσα επιστημονική γνώση στο θέμα • Αναπτύσσουν γνώσεις και δεξιότητες σχεδιασμού και υλοποίησης εμπειρικής έρευνας. • Θα πρέπει να προσδιορίσουν το είδος της προσέγγισης, την επιλογή δείγματος, τα ερευνητικά ερωτήματα, την επιλογή μέσων συλλογής στοιχείων, τη μεθοδολογία ανάλυσης των στοιχείων και την εγκυρότητα της εμπειρικής τους έρευνας. <p>Επίσης οι φοιτητές/φοιτήτριες αναμένεται να:</p> <p>Δεξιότητες</p> <ul style="list-style-type: none"> • Αξιοποιούν δεξιότητες συγγραφής επιστημονικού κειμένου

<ul style="list-style-type: none"> • Διεξάγουν εκτεταμένη βιβλιογραφική έρευνα ψηφιακών και έντυπων πηγών. • Συνθέτουν και οργανώνουν πρωτογενή και δευτερογενή δεδομένα • Τεκμηριώνουν και κάνουν ορθή χρήση της μεθοδολογίας που έχουν επιλέξει • Αποκτούν δεξιότητα στην οργάνωση και προφορική παρουσίαση του θέματος της εργασίας. <p>Ικανότητες</p> <ul style="list-style-type: none"> • Αποκτούν ικανότητα συγγραφής του θεωρητικό και εμπειρικού μέρος του θέματος που μελετούν, των αποτελεσμάτων της έρευνας και ικανότητα πραγματοποίησης της συζήτησης των βασικών αποτελεσμάτων της έρευνας. • Αποκτούν επάρκεια γνώσεων στην μεθοδολογία εμπειρικής έρευνας • Αναπτύσσουν αναλυτική και κριτική σκέψη στα πλαίσια της διατριβής τους
Γενικές Ικανότητες
<ul style="list-style-type: none"> • Αναζήτηση, ανάλυση και σύνθεση δεδομένων και πληροφοριών, με τη χρήση και των απαραίτητων τεχνολογιών. • Αυτόνομη εργασία • Προαγωγή της ελεύθερης, δημιουργικής και επαγωγικής σκέψης • Συγγραφή επιστημονικής εργασίας • Προετοιμασία και παρουσίαση της εργασίας προφορικά

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

<p>A. ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ</p> <p>Το θέμα της Μεταπτυχιακής Διπλωματικής Εργασίας (Μ.Δ.Ε.) πρέπει να είναι υψηλού επιστημονικού επιπέδου, να εντάσσεται στα γνωστικά πεδία των διδασκομένων μαθημάτων του ΠΜΣ. Η Μ.Δ.Ε. μπορεί να έχει είτε ερευνητικό, εμπειρικό χαρακτήρα είτε να στηρίζεται σε δευτερογενή βιβλιογραφική έρευνα/ανάλυση με περισσότερο θεωρητική κατεύθυνση. Η εκπόνησή της είναι υποχρεωτική για όλους τους μεταπτυχιακούς φοιτητές.</p> <p>B. ΕΝΟΤΗΤΕΣ</p> <ul style="list-style-type: none"> • Υποβολή πρότασης για εκπόνηση Μ.Δ.Ε. • Εκπόνηση και συγγραφή Μ.Δ.Ε. • Δημόσια υποστήριξη Μ.Δ.Ε.
--

ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ και ΜΑΘΗΣΙΑΚΕΣ ΜΕΘΟΔΟΙ - ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

ΤΡΟΠΟΣ ΠΑΡΑΔΟΣΗΣ	<p>Η εποπτεία της ΔΜΕ από τον επιβλέποντα καθηγητή/καθηγήτρια πραγματοποιείται μέσω προσωπικών συναντήσεων με τους φοιτητές δια ζώσης ή διαδικτυακά.</p> <p>Ο επιβλέπων καθηγητής/καθηγήτρια οφείλει να έχει τακτές συναντήσεις με τους φοιτητές και να επιβλέπει την υλοποίηση της εργασίας στο πλαίσιο του χρονοδιαγράμματος, όπως αναφέρεται στην Ερευνητική Πρόταση – Πρωτόκολλο.</p>										
ΧΡΗΣΗ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΩΝ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΣ ΚΑΙ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΩΝ	Υποστήριξη της διαδικασίας ανάθεσης/εκπόνησης της ΔΜΕ μέσω της ηλεκτρονικής πλατφόρμας e-class.										
ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ	<p>Ο επιβλέπων καθηγητής/καθηγήτρια, καθ' όλη την διάρκεια εκπόνησης της ΔΜΕ, έχει την επιστημονική ευθύνη της για την παρακολούθηση της προόδου της. Καθοδηγεί τους φοιτητές στην αναζήτηση της καλύτερης λύσης, συμβουλεύει, καθοδηγεί και ασκεί εποικοδομητική κριτική.</p> <table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <thead> <tr> <th style="text-align: center;"><i>Δραστηριότητα</i></th> <th style="text-align: center;"><i>Φόρτος Εργασίας Εξαμήνου</i></th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Μελέτη και ανάλυση βιβλιογραφίας</td> <td style="text-align: center;">100</td> </tr> <tr> <td>Εκπόνηση εργασίας</td> <td style="text-align: center;">450</td> </tr> <tr> <td>Συγγραφή Διπλωματικής Εργασίας, προετοιμασία παρουσίασης</td> <td style="text-align: center;">200</td> </tr> <tr> <td> </td> <td> </td> </tr> </tbody> </table>	<i>Δραστηριότητα</i>	<i>Φόρτος Εργασίας Εξαμήνου</i>	Μελέτη και ανάλυση βιβλιογραφίας	100	Εκπόνηση εργασίας	450	Συγγραφή Διπλωματικής Εργασίας, προετοιμασία παρουσίασης	200		
<i>Δραστηριότητα</i>	<i>Φόρτος Εργασίας Εξαμήνου</i>										
Μελέτη και ανάλυση βιβλιογραφίας	100										
Εκπόνηση εργασίας	450										
Συγγραφή Διπλωματικής Εργασίας, προετοιμασία παρουσίασης	200										

	Σύνολο φόρτου (25 ώρες φόρτου εργασίας ανά πιστωτική μονάδα)	750	
ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΦΟΙΤΗΤΩΝ	Παρουσίαση και αξιολόγηση της ΔΠΕ σε τριμελή επιτροπή κρίσης. Τα ακριβή κριτήρια αξιολόγησης αναφέρονται στον «Οδηγό μεταπτυχιακής διπλωματικής εργασίας (Μ.Δ.Ε.)» στο eclass του μαθήματος.		

ΣΥΝΙΣΤΩΜΕΝΗ-ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Βιβλία

- Ανδρεαδάκης Ν. & Βάμβουκας Μ. (2005). *Οδηγός για την εκπόνηση και τη σύνταξη γραπτής ερευνητικής εργασίας*. Αθήνα: Ατραπός.
- Βενιανάκη, Α. & Γεωργιάδη, Μ. (2021). *Συγγραφή Επιστημονικής Εργασίας στις Κοινωνικές & Ανθρωπιστικές Επιστήμες*. Αθήνα: Gutenberg
- Bell, J. (2007). *Πώς να συντάξετε μία επιστημονική εργασία*. Αθήνα: Μεταίχμιο.
- Ευδωρίδου Ε. & Καρακασίδης Θ. (2015). *Ακαδημαϊκή Γραφή*. Αθήνα: Εκδόσεις Τζιόλα.
- Howard, K. & Sharp, J. A. (1994) *Η Επιστημονική Μελέτη. Οδηγός Σχεδιασμού και Διαχείρισης Πανεπιστημιακών Ερευνητικών Εργασιών*. Αθήνα: Gutenberg.
- Ζαφειρόπουλος, Κ. (2015). *Πώς γίνεται μια επιστημονική εργασία; (2η εκδ.)* Αθήνα: Κριτική.
- Μαρίνος, Μ. (2000). *Πως Γράφεται μια Φοιτητική Εργασία*. Αθήνα: Σάκκουλα.
- Μπουρλιάσκος, Β. (2010). *Πώς γράφεται μια επιστημονική εργασία*. Αθήνα: Διόνικος.
- Παππάς, Θ. (2002). *Μεθοδολογία της επιστημονικής έρευνας στις ανθρωπιστικές επιστήμες*. Αθήνα: Καρδαμίτσα

Διαδικτυακές πηγές (ενδεικτικά)

- Δαφέρμος, Μ. & Τσαούσης, Γ. (2014). *Οδηγός Συγγραφής Διπλωματικών Εργασιών και Διδακτορικών Διατριβών*. https://eclass.uop.gr/modules/document/file.php/TS162/odigos_syggrafis_diplomatikon_ergasion_teliko.pdf
- Οδηγός αποφυγής λογοκλοπής <https://lib.hmu.gr/wp-content/uploads/2020/09/%CE%9B%CE%BF%CE%B3%CE%BF%CE%BA%CE%BB%CE%BF%CF%80%CE%AE.pdf>
- Οδηγός βιβλιογραφικών αναφορών APA <https://lib.hmu.gr/wpcontent/uploads/2021/03/APA.pdf>
- Οδηγός βιβλιογραφικών αναφορών Harvard <https://lib.hmu.gr/wpcontent/uploads/2021/03/Harvard.pdf>